

INTERVIU CU
JOHNNY
RĂDUCANU

» „Citeodată mă duc la oglindă și-i trag un scuipat ăluia pe care-l văd. Ceva am greșit... Prea mare patos, prea mare iubire pentru România mea.”

CITIȚI ÎN » PAGINILE 8-9

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 123 » 14-20 aprilie 2007 » Săptăminal realizat de Editura Polirom, „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud” » supliment@polirom.ro

CRONICĂ
DE CARTE

UN NARCISISM CA O
ANALIZĂ DE PIAȚĂ

C. Rogozanu

„Bintuiții este o apariție-eveniment prin forța lui incredibilă și printr-o traducere care merită atenția tuturor juriilor literare anul acesta, aceea a lui Rareș Moldovan”.

ÎN » PAGINILE 10-11

ÎN CLĂDIRA ACADEMIEI E SERIOZITATE, NU ȘI PUNCTUALITATE

De Ziua Porților Deschise am stat în prag jumătate de ceas

Actorii nemțeni
ar putea fi „liberi”
după reformă

George Onofrei

Cea mai mare parte a actorilor din trupa Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț ar putea rămâne fără posturi din 2008, când se preconizează ca acesta să treacă de la instituție de repertoriu la una de proiecte.

ÎN » PAGINA 2

SPAȚIUL PUBLIC BUCUREȘTI
PUBLIC ART BUCHAREȘTI

Un nou proiect
pentru București

Marius Babias

În timp ce viața politică se desfășoară în continuare într-o manieră dezolantă, iar economia ar intra în colaps fără cele două milioane de muncitori români din străinătate, în domeniul cultural se petrece ceva uimitor.

ÎN » PAGINA 6

CAPITALA CULTURALĂ

ÎN » PAGINA 7

© Foto: R. Chiruță

» „Ziua Porților Deschise” s-a desfășurat la Academia Română în două etape, pe 4 aprilie: între orele 8.00 și 10.00, interval în care, din ce ne-a declarat paznicul instituției, nu a venit mai nimeni, și între 12.00 și 15.00, când a fost în vizită, sub acoperire

neintenționată, și reporterul „Suplimentului de cultură”.

» „Ce sperați să vedeți la noi? Nu veți găsi nimic senzațional aici”, îmi comunică, încă de la intrare, cea care avea să-mi fie gazdă pentru prima jumătate de oră. Ok, am gândit atunci, dacă nu e nimic senzațional,

nu vă mai spun că sînt jurnalist. „Păi, nu știi. Dumneavoastră ce-mi arătați?”, îi răspund complice, avînd în cap numai criticile care s-au legat în ultimii ani cu lanțurile de Academia Română.

UN (FOTO)REPORTAJ DE
R. CHIRUȚĂ ÎN » PAGINILE 3-4

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

Un 23 August pascal

De Paște, românul se duce prin Bulgaria, ca să aibă televiziunile știri, sau lese la grătar pe marginile șoselelor, pentru că Bulgaria nu poate umple trei sferturi de oră de emisie. Însă cel mai des românul se duce de Paște acasă. Acasă poate însemna fie apartamentul propriu, fie casa copilăriei sale, aceea unde-l așteaptă părinții sau bunicii. Peste tot, acasă se traduce de Paște prin mese îmbelșugate, cu fripturi de miel, sarmale, ouă colorate și, mai ales, prin țintuirea românului în fața televizorului, cu paharul de țuică, de vin sau de bere în mână.

Așa trebuie să fi gândit și consilierii de imagine ai președintelui Traian Bănescu, care au calculat rapid că pierderile produse prin plecările în Bulgaria sau la fript mici sînt minore față de imensitatea de telespectatori tradiționaliști, gata să înghită în fața micului ecran sarmalele de Paște la un loc cu sarmala electorală pe care numai un președinte jucător adevărat știe s-o gătească. Prin urmare, ziua prepascală, dar și cele pe deplin pascale ne-au oferit imagini care ar fi comice, dacă n-ar trăda o disperare patetică din partea lui Traian Bănescu de a se viri cu forța într-o baie imensă de telespectatori odihniți și, astfel, mai dispuși să înghită ipocrizii prezidențiale cu efect de masă.

Paștele 2007 a oferit, probabil, cea mai grotescă imagine a unui președinte român dintotdeauna. Și, mai ales, una care dovedește, fără urmă de îndoială, că Traian Bănescu a ajuns în fine la nivelul în care, considerându-se genial, ne tratează pe toți ceilalți drept proștii-proștilor, disprețuindu-ne prin gesturile lui teatrale. Traian Bănescu a mai dovedit o dată, acum cu o claritate și o eficiență dezarmante, că a fi jucător înseamnă pentru domnia sa a juca într-un film jalnic, pentru niște spectatori pe care-i crede la fel de jalnici.

La început, a fost supermarketul. În care Traian Bănescu și-a pus masca de om obișnuit & popular și a intrat ca un „cetățean de rînd” pentru a cumpăra apă minerală și servețele. Întimplarea întîmplărilor a făcut însă ca la exact aceeași oră în supermarketul respectiv să fi ieșit la cumpărături pascale toți reporterii și operatorii de la toate televiziunile noastre. Așa că oamenii l-au surprins din toate unghiurile pe cinstitul și popularul președinte, care, agasat, din cînd în cînd a mai și făcut fițe, cum că nu-i place să fie filmat. Cîrează de pe tort? O doamnă aflată la fel de întîmplător prin zonă care, și mai întîmplător, a început să-și verse

ura față de Tăriceanu. Moment în care președintele, pios în prețiu pascală, a răspuns ceva de genul: „Nu, doamnă, Tăriceanu nu-i un ticălos! Măcar de Paște să-l lăsăm în pace”. Și oamenii din fața televizoarelor au lăsat jos sarmalele pe care o duceau la gură, au lăcrimat duos și au constatat că avem în fruntea țării un mare creștin.

Apoi a fost meciul Steaua-Dinamo. Nu vă gândiți cumva că Traian Bănescu a mers acolo cu familia pentru că meciul acesta are o audiență uriașă. Nici vorbă. Dumnealui e un mare microbist – și a ales să stea alături de microbiști la tribuna a doua. Stelist din fire, domnul Bănescu aproape că n-a vrut, la ieșire, să stea de vorbă cu televiziunile care-i căutau de zor, din nou, toate unghiurile. Iar asta pentru că, Steaua fiind învinsă, show-ul pe care-l putea da nu mai avea valoarea pe care ar fi avut-o la victorie. Totuși, pentru că-i un președinte popular, a spus câteva cuvinte calde pentru poporul stelist, care popor, se știe, e mai mare decît poporul dinamovist și rapidist la un loc. Apoi a plecat.

A plecat la Înviere. Ca orice alt om, firește. După care s-a dus la culcare. Neștiind încă ce va face a doua zi. Iluminat peste noapte, a doua zi s-a dus într-o vizită privată, pe banii bugetului, la Sibiu. Întîmplător. Nu, să nu vă închipuiți cumva că a ales Sibiu pentru că, fiind co-capitală culturală europeană, domnul Bănescu știa că acolo se află, non-stop, corespondenții ai tuturor televiziunilor centrale, pregătiți oricînd să pună mîna pe microfoane. Da' de unde! Dimpotrivă, președintele s-a plîns chiar că nu-și poate face și el, ca tot omul, un Paște liniștit, cu sarmalele în furculiță și cu vinul în cealaltă mînă. Sigur, ar fi putut să-și găsească atît de dorita liniște, alegînd fie să stea în fața televizorului acasă, fie să meargă la un grătar cu mici în creierii munților, fie – de ce nu? – în Bulgaria. Dar domnul Bănescu a fost iluminat peste noapte și i s-a făcut drag de Sibiu, ce să-i faci? Vocile sînt de vină. Vocile de la Cotroceni, firește.

În toată această mascaradă, un lucru merită remarcat: tradiția se păstrează. Pe vremuri, președintele nu putea să aibă un 23 August ca lumea, trebuia să iasă și să dea din mînă către popor. Acum, numai data s-a schimbat. Fluturarea mîinii către popor în zi de sîrbătoare a rămas aceeași. Chiar dacă ea se produce în supermarket, pe stadion, la biserică ori din capitala culturală a unei Europe în care cu cîntec am intrat.

PREMIUL SĂPTĂMÎNII

Pianista de origine română Luiza Borac a cîștigat una dintre cele mai prestigioase competiții dedicate înregistrărilor de muzică clasică din Marea Britanie: „BBC Music Magazine Awards”, ediția 2007. Juriul publicației selectase 18 materiale

discografice din circa 1500 pentru șase secțiuni, iar cititorii au fost invitați să voteze pe site-ul competiției. Luiza Borac a fost nominalizată pentru setul de două CD-uri SuperAudio de la compania Avie Records. Aceasta a declarat că,

„dincolo de bucuria personală, sînt încîntată că juriul a premiat Enescu. Înregistrarea este rezultatul unei munci minunate de echipă: John Barnes, pianul Steinway, biserica Saint Dunstan din Mayfield – toți au jucat un rol”.

Reforma de la teatrul nemțean ar putea elimina trupa de actori

Cea mai mare parte a actorilor din trupa Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț ar putea rămîne fără posturi din 2008, cînd se preconizează ca acesta să treacă de la instituție de repertoriu la una de proiecte.

George Onofrei

Directorul Liviu Timuș dorește ca teatrul nemțean să revină la perioada sa de glorie și să înceteze a mai lucra cu „funcționari dramatice”, așa cum îi numește fostul actor al Teatrului Odeon pe actorii care reprezintă „circa 70% din trupă”. Timuș își bazează demersul pe Legea 504/2004 privind instituțiile publice de spectacole și concerte și declară că finanțatorul, Consiliul Județean Neamț, îl va sprijini. De cealaltă parte, sindicatul actorilor respinge vehement ideile directorului, pe care îl acuză că a uitat de unde a plecat și că s-a îndepărtat de actori. Sindicatul mai este conștient, totodată, că există riscul de a nu putea coagula toată trupa împotriva deciziilor actualului lor șef.

Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț, spre deosebire de rețeaua teatrelor naționale, este finanțat de la bugetul local, ordonator principal de credite fiind Consiliul Județean. Pînă în toamna anului trecut, la conducerea sa părea etern actorul Cornel Nicoraș, cunoscut și pentru apetența sa pentru roluri precum Ștefan cel Mare și Sfînt. Deși s-a zvonit că oficialitățile locale o doreau din 2006 la șefia teatrului pe Tamara Bucuiceanu-Botez, aceasta nu s-a înscris la concurs. Liviu Timuș a cîștigat conducerea cu un proiect de management care schița direcțiile ulterioare ale teatrului nemțean. Potrivit acestuia, documentul cu care s-a prezentat în concurs lua în calcul trecerea la o instituție de spectacole de proiect.

Actor din 1997 la Teatrul Odeon din capitală, Liviu Timuș a jucat pe scena nemțeană între anii 1981 și 1997. „Credeti că profesional și financiar nu mi-ar fi fost mult mai bine la București? Am venit la Piatra-Neamț pentru că vreau să reformez acest teatru mort, deși se numește al Tineretului.” Criticii de teatru au, în general, cuvinte bune la adresa lui Timuș. Oltița Cîntec apreciază că directorul încearcă de la instalarea sa să reducă publicul în sala de spectacol și vede excelentă ideea de a înființa, pe lângă festivalul „de toamnă” de la Piatra-Neamț – în care sînt invitate spectacole importante –, și unul destinat tinerilor, trupelor de teatru școlar sau universitar. Criticul atrage însă atenția asupra faptului că „pentru a schimba percepția pu-

blică asupra acestui teatru e nevoie de mai multe stagioni, nu se poate face dintr-odată”.

„Le-am spus că există și meserii mai ușoare”

Legea 504/2004 definește instituțiile de repertoriu ca avînd cel puțin un ansamblu artistic permanent, cu cel puțin două spectacole noi pe stagione. Instituțiile de proiecte sînt cele care nu au un ansamblu artistic permanent, dar dispun de resurse logistice și financiare pentru a realiza spectacole proprii. Timuș declară că va realiza, cel mai probabil pînă la sfîrșitul anului, un proiect de reformare a teatrului care vizează „rentabilizarea financiară și artistică”, întărirea festivalurilor organizate la Piatra-Neamț, înființarea unui centru european pentru tineret. În momentul în care Consiliul Județean va accepta trecerea la „teatru de proiecte”, actualul teatru va înceta să mai existe din punct de vedere juridic. S-ar putea schimba tot – trupă, tehnicieni, ștampile. „Actorii din actuala trupă nu că nu sînt distribuți, așa cum se plîng, ci nu sînt capabili să răspundă exigențelor regizorilor, sînt foarte slabi. Sigur că sînt și cîțiva foarte buni, dar eu mă refer la circa 70% din trupă, care nu sînt altceva decît niște funcționari dra-

» Potrivit lui Victor Giurescu, actorii debutanți cîștigă la Piatra-Neamț în jur de 6 milioane de lei vechi, iar cel mai mare salariu este de circa 13 milioane de lei vechi.

» Actuala trupă numără 24 de actori. În urma reformei, ar rămîne cel mult 7.

matici, nu sînt productivi”. Și atunci, în loc să pot plăti un actor bun pe proiect, sînt obligat să-i plătesc pe toți printr-un acord global, deși nu joacă. I-am invitat să-și creeze un repertoriu personal, am vrut să le dau șansa de a cîștiga mai mult, jucînd într-o sală nouă de la parter, unde să se intre pe bază de bilet. Le-am spus că există și meserii mai ușoare ca asta. Nu fac lucrurile pe ascuns, i-am anunțat cu un an înainte. Aștept ca în această perioadă să devină competitivii”, a declarat Liviu Timuș pentru „Suplimentul de cultură”.

Viitorul teatru, numit Teatrul Tineretului Ion Coman (primul director al instituției – n.r.), ar urma să aibă o trupă de 5-7 actori, angajați pe o perioadă determinată, restul urmînd a fi angajați pe spectacol. „Consiliul Județean nu va putea fi împotriva mea, pentru că voi cheltui mai puțin. Cei din actualul Consiliu au alte vederi față de cei de dinainte. Și Legea e, de asemenea, de partea mea.”

OPOZIȚIA: „OPORTUNITATEA E PUR TEORETICĂ”

Șeful sindicatului actorilor din Teatrul Tineretului, actorul Florin Mircea Jr., declară că nimeni nu va accepta proiectul cu sufletul deschis. Actorilor li s-a comunicat intenția reformării în cadrul unei ședințe de dinaintea sîrbătorilor de Paște. „Nu am discutat încă în interiorul sindicatului pentru că a fost Paștele, dar o s-o facem curînd. Actorii nu sînt băgați în seamă la acest teatru și cei din conducere fac ce vor ei. Schimbarea nu va veni așa de ușor, cum vor ei, ar deveni practic proprietarii unei instituții de cultură, o companie particulară pe banii statului. Oportunitatea rămîne pentru noi pur teoretică”, susține Florin Mircea Jr.

Vicepreședintele sindicatului, Victor Giurescu, se declară conștient că „noi sîntem 3-4 inși. Lumea se teme, fiecare speră că nu va fi el cel dat afară și nu ținem în ce măsură vom reuși să coagulăm o acțiune sindicală susținută. Toți care-au ajuns la conducerea acestui teatru au uitat că au fost actori, zici că-i teatru lor, își bat joc de noi în continuare. Avem o trupă extraordinară, spectacole extraordinare. Media de vîrstă a trupeii este undeva la 30-33 de ani, sînt oameni foarte tineri. Am vrut să vină la conducere un om care să țină cu actorii. N-o să fie cazul nici de data asta. Regizorii vin cu aere de superioritate, sînt toți prietenii directorului și normal că nu țin cu noi. Și noi vrem să facem roluri adevărate, nu teatru-dans...”

ZIUA PORȚILOR DESCHISE

„E frumos la Academie. Am văzut destul“

© Foto: R. Chirugă

„Ce sperați să vedeți la noi? Nu veți găsi nimic senzațional aici”, îmi comunică, încă de la intrare, cea care avea să-mi fie gazdă pentru prima jumătate de oră. Ok, am gândit atunci, dacă nu e nimic senzațional, nu vă mai spun că sînt jurnalist. „Păi, nu știu. Dumneavoastră ce-mi arătați?”, îi răspund complice, avînd în cap numai criticile care s-au legat în ultimii ani cu lanțurile de Academie Română.

R. Chirugă

Brusc și oarecum pe neașteptate, ghidul meu de ocazie începe să îmi turuie despre istoria academică și despre contactele sale personale cu aceasta. „Cînd am intrat prima dată în Aulă, acum cîțiva zeci de ani, prima reacție a fost să mă descalț, ca într-un templu, așa de impunător mi s-a părut totul.” A intrat acolo unde au prezidat personalitățile țării după ce a terminat facultatea la Iași. „Acum nu se poate vizita, mai trebuie să așteptăm, e încă adunarea generală, e zi aniversară”, mă avertizează. Din spate, doi bătrîni, veniți să admire pe dinăuntru ce-au văzut pînă acum pe dinafară, sar aparent revoltăți. „Haideti doamnă, dacă nici academicienii nu sînt punctuali. Asta-i treabă?” Porțile erau deschise de jumătate de oră și noi stăteam tot

în prag. Așa că ne punem pe glume, însă numai între ghilimele. În clădirea Academiei totul e serios, oamenii „fac cercetări de profunzime – de aceea nici nu prea aveți ce vedea” –, deci trebuie avertizați cînd se glumește. De exemplu, „dăm un telefon și se rezolvează”, ride gazda mea către un cercetător, apoi, înțelegînd că nu va fi înțeleasă, revine stîmjenită: „Ca să zic așa, între ghilimele”. O salvează un domn, „o mare somitate a fizicii teoretice, cunoscut mai mult afară decît la noi”, care-i dă un text despre care afirmă „că va schimba fundamental lumea, citiți-l, vă rog”. „L-ați scris dumneavoastră?”, întrebă femeia, emoționată de importanța documentului, și nu-și dă seama că face o ironie. „Ei, doamnă, nu eu”, răspunde somitatea. Nici el nu s-a prins.

Continuarea în pagina 4

» Academia Română a sărbătorit, pe 4 aprilie, 141 de ani de la înființare, iar momentul a fost „marcat”, vorba unei agenții de presă, prin deschiderea porților instituției timp de cinci ore pentru publicul larg. „Ziua Porților Deschise” s-a desfășurat în două etape: între orele 8.00 și 10.00, interval în care, din ce ne-a declarat paznicul instituției, nu a venit mai nimeni, și între 12.00 și 15.00, cînd a fost în vizită, sub acoperire neintenționată, și reporterul „Suplimentului de cultură”.

» Academia Română are un număr fix de membri (181 activi și 135 de membri de onoare din țară și străinătate), organizați în prezent în 14 secții: filologie și literatură; științe istorice și arheologie; științe matematice; fizice; chimice; geonimice; tehnice; biologice; medicale, agricole și silvice; economice, juridice și sociologie; filosofie, teologie, psihologie și pedagogie; arte, arhitectură și audio-vizual; știința și tehnologia informației. În cele 66 de institute și centre de cercetare ale forului își desfășoară activitatea aproximativ 1.800 de cercetători atestați.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

O scrisoare de la Muselenii de Sus

Stimate domnule
Procuror General
al României,

Subsemnatul Petre Golomozea, director al Școlii Generale cu clasele I-VIII din localitatea Muselenii de Sus, vă aduc la cunoștință o serie de încălcări grave ale Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 11/08.01. 2007, încălcări care se petrec în mod frecvent, ba chiar aș putea spune că sistematic în localitatea noastră. Încălcarea legii se practică în mod special în ceea ce privește articolul 13, aliniatul 2, pe care îl citez aici în întregime, spre încunoștințare: „În România sînt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare și învrăbire religioasă, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase”.

Vă informez cu profund respect despre aceste infracțiuni deosebit de grave, care nu numai că încalcă legea sus-menționată, ci și – fapt deosebit de grav – atentează la demnitatea tradiției creștin-ortodoxe de milenii a poporului român. Vinovații de încălcarea legii sînt următorii cetățeni, domiciliați cu toții în localitatea Muselenii de Sus, după cum urmează:

1. Cetățeanul Remus Codrescu, profesor de limba și literatura română la Școala Generală cu clasele I-VIII din localitate, a afirmat în public, în cancelaria școlii, în mod repetat și sistematic, precum că se delectează citind *Anticristul* sau *Antihristul* de filosoful Friedrich (aici sînt citeva ștersături – nota mea) Nietzsche și le-a șocat pe doamnele profesoare declarînd că acest filosof spune că Dumnezeu e mort și că domnul profesor Codrescu este într-unul de acord cu el. O asemenea atitudine față de Dumnezeu nu poate fi tolerată, cu atît mai mult cît ea vine de la un cadru profesoral, care modelează mințile tinere ale neamului nostru.

2. Cetățeanul Ștefan Stănilă, zis „Fane”, timplar în localitate, care în repetate rînduri, în timp ce se afla în incinta școlii pentru a face anumite reparații specifice, dar sînt sigur că și în alte ocazii în care eu n-am fost de față ca să certific, a jurat cu voce tare, jignind simbolurile religioase ale credinței noastre, așa cum spune și

articolul de lege menționat mai sus, el spunînd de mai multe ori (vă rog să mă scuzați) „Futu-i Dumnezeii mă-sii!”, „Futu-i Cristosii mă-sii!” și „Futu-i Paștele mă-sii!”, ultima înjurătură fiind folosită mult mai des decît celelalte, iar Ștefan Stănilă fiind auzit de elevii din școală.

3. Și 4. Cetățenii Irimie Movileanu și Paulică Dobra, localnici, care se fac vinovați de aceeași infracțiune, cum ar fi (vă rog să mă scuzați iar) „Futu-i anafura mă-sii!” și „Futu-i cristelnița mă-sii!” (Irimie Movileanu) sau „Futu-i nașterea și închinarea!” (Paulică Dobre).

5. Cetățeanul Ică Stan, șomer din aceeași localitate, pe care l-am auzit declarînd în birt, în timp ce se afla sub influența alcoolului, că, citez, „raiul e între picioarele Marianeii”, am încheiat citatul, Mariana fiind concubina acestui cetățean. Tot el a fost auzit discutînd cu un tînăr cetățean din localitate, al cărui nume nu a fost reținut, iar acel cetățean a spus despre prietena lui cu care voia să se însoare că este un înger, la care cetățeanul Ică Stan a spus că, citez, iar nunta nu a mai avut loc.

6. Cu această ocazie doresc să-l menționez aici și pe cetățeanul Agache Pană, proprietarul birtului din localitate, care își înseamnă în caietul cu datornici țoirile băute de aceștia folosind ca semn pentru numărătoare crucile, deși eu l-am avertizat în repetate rînduri și l-am sfătuit cu multă bunăvoință să folosească x-uri sau pătrate sau ce vrea el, dar nu simbo-lul crucii, iar a patra oară cînd i-am atras atenția el a avut tupeul să-mi răspundă, spunînd că nu e semnul crucii, ci semnul plus din matematică, așa cum l-a învățat să-mi răspundă obraznic cetățeanul Remus Codrescu, menționat la punctul 1.

De aceea, stimate domnule Procuror General, vă propun să trimiteți o echipă de investigație cît mai numeroasă, pentru a face ordine odată pentru totdeauna în ceea ce privește libertatea religioasă în localitatea noastră. Vă mulțumesc anticipat.

Cu stimă, al dumneavoastră, Petre Golomozea, data etc. etc.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

O bătaie cît un kil de silicon

Tweety e un personaj simpatic de desene animate. Dar, după cum se știe, nu e bine să amesteci planurile. Și mai ales dimensiunile. Pentru că, am văzut cu toții zilele trecute, trecerea din bi- în tridimensional îi poate afecta capacitățile și reacțiile. Între canarul inofensiv de la Looney Tunes și omul de 24 de ani care a caftit golănește un cameraman al Televiziunii Române diferența nu e făcută doar de distanța uriașă dintre lumea cartoon-urilor și cea reală. Nu. Diferența fundamentală e dată de jocul de gleznă al televiziunilor.

Pe timpul răposatului, toți copiii așteptau ziua de duminică, cam pe la prînz, pentru a vedea jumătate de oră de desene animate. Astăzi, simbolistica lui Tom și Jerry a fost înlocuită cu aceea a lui N&D. N&D nu se referă însă la cei doi atacanți ai lui Dinamo, pentru că știrile nu prezintă ceea ce fac ei pe teren. Jurnalele de sport se ocupă de iubitele lui N, de locurile în care se coafează soția lui D, de implanturile noii prietene a lui N, de declarațiile hă-hă-hă-războinice ale Prințelului către oponenții săi mai mult sau mai puțin machiavelici. Pe cine mai interesează cum joacă echipa X? Ași! E fundamental să aflăm, zi de zi, ce vorbe mîrlănești mai aruncă X sau Y către platoșa adversarului. Rezumînd, sportul multi- și telecolor nu mai e o înșiruire de tactici și rezultate. Nu, sportul, așa cum e el scos în față pe sticlele nației, e o înșiruire de fițe-fițe și de gologani-golani.

Legătura dintre silicoanele iubitelor de fotbalști și oamenii cu

lanțuri din jurul stadioanelor e cît se poate de simplă. Așa e cînd te joci cu simboluri care trezesc frustrări în rîndul personajelor de desene animate coborîte în viața reală. Tweety vede la televizor că fotbalistul X de la echipa adversă și-a luat ultimul model de mașină din trei litere. El nu urăște neapărat pe Dinamo, ci faptul că nu are parte de același aspirator de fițe pe care și l-a luat „adversarul său”. E posibil să fie și „twiți” care, în viața de zi cu zi, se duc la biserica și la Biblioteca Academiei.

Ajunși însă în ziua „marei meci”, își aduc aminte de toate noxele aruncate-n pixeli de jurnalele de sport. Ba își mai găsesc și false justificări, decupate din vorbele războinice ale vreunui președinte de club. Și își scapără frustrările pe un cameraman. Pentru că „twiții” văd în omul cu camera pe cel care le amintește, în mod repetat, că existența lor banală și nemediatizată nu le va permite niciodată să aibă parte de viața colorată a fotbalștilor.

Foarte mulți zic, în mod repetat, că trăim în suprealism curat. De asta e de așteptat ca, în perioadă imediat următoare, bătaușul din Săptămîna Patimilor s-apară pe la vreun canal otevist. Nu ca să-și ceară scuze, ci ca să explice, ajutat și de avocat, că, de fapt, cameramanul de la TVR a fost cel care a tras cu șutul în lanțul său. Timp în care, firesc, prietenii săi Fred și Wilma Flintstone se vor bate ca-n epoca de piatră, pe la un alt meci, cu de-alde Porky Pig și Buggs Bunny.

© Foto: E. Chirgă

„Hai să luăm și pe unul mai în vîrstă“

Continuare din pagina 3

Pe ușă – sau mai bine zis pe poarta deschisă – apare o echipă de filmare de la TVR Cultural. Gazda mea zîmbește, reporterița întreabă cum e cu vizitatorii și ambele se uită spre mine. Nu pot refuza, așa că mă trezesc cu microfonul în față, „Treci pe partea aia, că nu bate lumina”, și cu întrebările puse: „De ce-ai venit la Academie?” Reporterița mi se pare că seamănă cu Nadia Comăneci, ar fi culmea să fie chiar ea. „Pentru că m-a trimis șeful”, îmi vine să dau cărțile pe față. Dar nu, nu pot strica prestigiul Academiei, sînt totuși singurul tînar care o vizitează. „Din curiozitate”, mă scot. Nadia, mulțumită, se întoarce către cameraman, „Hai să luăm și pe unul mai în vîrstă”. Ce-i drept, din aștia sînt mai mulți. Unii simpatici, alții pătrunși de eveniment, alții dormici chiar să cunoască. Unul dintre ei are și un aparat foto digital.

„Cine-i ăla din tabloul central?”

În sfîrșit, schimbăm ghidul, începem turul. Vedem întâi Clubul, dar nu putem intra, academicienii beau șampanie acolo, urcăm apoi la galeria președinților instituției, de care sînt sincer impresionat pînă ajung pe la comuniști. Ultimul pe perete e Eugen Simion. Urmează sala prezidiului și, la final, momentul mult așteptat. Vizităm Aula Academiei, acolo unde s-au adunat, de-a lungul vremii, mari oameni ai României. Mă rog, nu toți, majoritatea. „Cine-i ăla din tabloul central?”, se chinuie bătrîneii să afle și din nou se apelează la singurul tînar din grup, care, și el cu probleme de vedere, se apropie puternic de scrisul de pe ramă. „Alecsandri”, le răspund, cu un zîmbet. Apoi îi fotografiez, amu-

© Foto: R. Chirgă

zindu-mă la emoția pe care o vor avea cînd se vor vedea, pe neașteptate, în ziar.

Cineva se interesează de indemnizația membrilor, ghidul îl asigură că acum e acceptabilă. Altcineva e soția unui fost academician, vrea să intre cu ocazia asta și în audiența la președinte, iar un domn cu chelie, genul intelectual îngrijit și rău, se așază pe unul dintre fotolii, să vadă cum stau academicienii. Reapare echipa de la TVR și atunci decid să o întind. Am văzut destul. E frumos la Academie.

CITIȚI ÎN NUMĂRUL 111

OBSERVATOR
CULTURAL

» **În dezbatere: Avem nevoie de stînga? Răspund în acest număr: Gaspar Miklos Tamas, Vladimir Tismăneanu, Ciprian Șiualea, Ciprian Ciucu și Dan Ungureanu.**

» **Bianca Burța-Cernat și Bogdan Crețu despre romanul lui Bogdan Popescu, *Cine adoarme ultimul*.**

» **Eu, algerianul – un text de Jacques Derrida despre identitatea sa de algerian, născut evreu, de cetățenie franceză.**

Această viață americană

Prima melodie difuzată de MTV, *Video Killed the Radio Star*, a intrat în istorie ca un slogan ce a dat verdictul anilor '80. Însă acum, în timp ce MTV-ul și alte posturi de televiziune se străduiesc să se adapteze lumii restructurate de Internet, starul radio s-a întors. Ira Glass (foto), producătorul și prezentatorul emisiunii radio „This American Life”, dovedește de câteva săptămâni că televiziunea nu omoară „starul radio”.

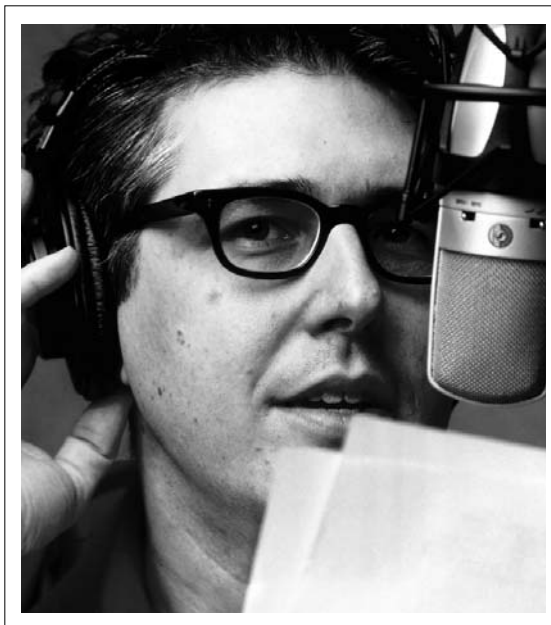
Casiana Ioniță

Varianta televizată a emisiunii radio, produsă și difuzată anul acesta de canalul TV Showtime, arată că un format cum este cel al emisiunii lui Glass se poate adapta unor medii alt de diferite precum radioul și televiziunea. Conceptul „This American Life” pare simplu: fiecare emisiune conține câteva povești, prezentate ca acte diferite, spuse de oameni oarecare și structurate în jurul unei teme precum „Regăsiri”, „Fiasco” sau „Noi începuturi”. Uneori mai sînt incluse și lecturi din eseuri sau povestiri scurte, dar accentul este mereu pus pe simplitatea poveștii și a interacțiunii cu oamenii. În cuvintele lui Ira Glass, „documentăm lucruri care nu au o anume misiune socială. Misiunea noastră este aceea a unui roman sau a unui film ambițios: să scoatem la iveală sentimente și momente universale”.

Actul 1: La radio

Concepută inițial drept „teatru radio” non-ficțional, varianta radiofonică a „This American Life” a fost mai întâi difuzată de Chicago Public Radio KBEZ în 1995. După aproape un an, a fost preluată de Public Radio International și se aude acum la mai mult de 500 de stații radio din Statele Unite, inclusiv la National Public Radio (NPR). Are aproximativ 1.700.000 de ascultători și este una dintre emisiunile cele mai downloadate de pe iTunes.

Succesul unui show radio precum „This American Life” este deseori pus pe seama felului în care producția stărilor, în orice mediu, de la radio la televiziune, a devenit mult mai ierarhizată și formală în anii '90. Show-ul lui Ira Glass propune inversul unei emisiuni de știri. În loc să forțeze realitatea să se transforme într-un fel de fabulă, la sfîrșitul căreia se pot trage concluzii morale, istoriile spuse de cei intervievați de Glass sînt de multe ori foarte imprevizibile: povești ale chirașilor despre proprietarul clădirii în care trăiesc, ale unei femei ce corespundea în adolescență cu un dictator din America de Sud sau ale clienților unui anume restaurant. Chiar și cînd este vorba despre subiecte care coincid cu cele ale buletinelor de știri – efectele uraganului Katrina, soarta soldaților americani în Irak sau votanții americani indeciși din 2004 –, „This American Life” oferă altceva. Nu *soundbites* și o doză mare de păreri ale autorităților, nu dramă de dragul dramei, ci povești complexe, spuse simple, cu ezitări needitate ale oamenilor ce sînt direct afectați de evenimente. Ira Glass

este și naratorul mereu prezent, cel ce oferă un fir, deseori idiosincronic, care leagă interviurile, dar și interviuatorul discret, care știe să pună întrebările potrivite și să lase apoi povestea să curgă.

Actul 2: Cum ar fi?

Pe măsură ce show-ul radio a devenit din ce în ce mai popular, a apărut spectrul televiziunii. În 1999, înainte de explozia blogurilor, Glass a scris câteva texte „jurnal” pe site-ul Slate.com despre intîlnirile sale și ale colegilor săi cu diverși producători TV din California. Poveștile lui au aceeași vervă ca ale oamenilor pe care îi intervievează uneori și dacă ar fi reunite sub o temă în „This American Life” aceasta ar fi: „Ce poate face un om de radio la televizor?”. De la această întrebare se ramifică alte probleme ridicate și de cei ce produc show-ul, și de ziar în ultimii cîțiva ani, pe măsură ce producătorii radio au fost curțați de televiziuni. Poate un show bazat doar pe povești, cu un prezentator ca Ira Glass, despre care s-a spus că are „fața perfectă pentru radio”, să aibă același succes la televizor? Cum poate emisiunea să fie adaptată pentru televiziune fără a-și pierde specificitatea, publicul de nișă, și fără a părea doar un alt reality show?

Actul 3: Starul radio se întoarce

Saltul de la radio la televiziune s-a produs în martie anul acesta. Emisiunea este de acum difuzată și pe Showtime, un canal în stilul HBO, și la radio, în varianta inițială. Traducerea într-un format vizual a însemnat în primul rînd adoptarea altor modele. Dacă la radio „This American Life” pare urmașul unor show-uri din anii de glorie ai radioului sau alternativa americană la programele BBC, vari-

anta vizuală este influențată mai ales de filmele de non-ficțiune ale unor regizori americani cult precum Errol Morris și Frederick Wiseman, cu accente de Monty Python. Interviurile urmează același curs ca la radio, iar imaginile care sînt adăugate sînt fie filmate în stilul rece, dar stilizat al regizorilor de non-ficțiune deveniți celebri în anii '70 și '80, fie animate de artiști precum Chris Ware. Ira Glass se joacă, în stilul caracteristic, cu diversele convenții ale mediului. Ca orice prezentator TV, Glass apare la un birou, îmbrăcat în costum. Dar biroul îi este deseori mutat în locații diferite, dus pe o pajiște cu vaci sau în fața unei uzine nucleare.

Poveștile din prima emisiune, reunite sub tema „Reality Check”, au fost deja difuzate la radio anii trecuți și adaptate acum pentru televiziune, oferind o altfel de interacțiune cu oamenii care le spun. Prima dintre povești este despre un cuplu care, după moartea taurului preferat numit Chance, decide să îl cloneze. Ajuțați de cercetători de la Universitatea Texas A&M, cei doi au un nou taur, pe care îl numesc Second Chance. Însă, deși arată identic, taurul clonă nu este fel de blind precum primul. Pînă aici povestea are același umor absurd și la radio, și la televiziune. Dar varianta televizată îl arată pe stăpînul lui Second Chance la spital, după ce a fost rînit de taur. După cîteva cuvinte dure despre cum o să se poarte de acum cu taurul, stăpînul lui arată vulnerabil și obosit – un moment care „îți dă mult mai multe detalii despre el decît ar fi putut-o face o emisiune radio”, spune Glass. Tocmai datorită unor asemenea momente-cheie, după primele episoade din „This American Life” varianta televizată, cronicile au dat un verdict aproape unanim: televiziunea nu a ucis starul radio. Dimpotrivă.

SUPLIMENTUL LUI JUP

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

București

**PUBLIC ART
BUCHAREST 2007**

În piața din fața Casei Poporului, măturători vioi formează un șir indian. Curăță trotuarele de noroiul cu o grosime de câțiva centimetri. Chipul cenușiu al Bucureștiului se însenează. Nori de parfum plutesc pe Calea Victoriei. Plouă, iar metropola de două milioane de locuitori respiră din nou, după mult timp, aer curat. Renumitul curator german René Block observa cîndva că, din pricina stării proaste a străzilor, Bucureștiul îi amintește cumva de Tirana. Fațadele sînt jupuite, iar schelele caselor neterminate, multe la număr, ca și blocurile decrepite pentru a căror renovare lipsesc banii, au un efect sumbru și arhaic. Melancolia tinerei generații e cît se poate de vizibilă.

Marius Babias

În timp ce viața politică se desfășoară în continuare într-o manieră dezolantă, în ciuda intrării în UE, iar economia ar intra în colaps fără cele două milioane de muncitori români din străinătate, în domeniul cultural se petrece ceva uimitor.

Pînă la prăbușirea lui Ceaușescu, în viața culturală predomina o doctrină compusă din realism socialist și folclorism. Construcția descrisă astăzi, a unei modernități românești, nu este mai puțin îndoielnică, dat fiind că izolarea României către Vest și Est i-a condus pe artiști și pe scriitori către un „discurs național”, care producea o abstrusă continuitate de la Antichitatea romană (România ca o colonie a Imperiului Roman și ca o comunitate națională latină) pînă la Ceaușescu, moștenitorul aparent legitim al mitologiei latine. Unul dintre puținii artiști care a criticat pe ascuns această mitologizare națională a fost Ion Grigorescu (*Dialog cu Ceaușescu*, 1976). Abia în anii '90, generația tinăra a prelucrat istoria și a descoperit alți antemergeroți, precum Geta Brătescu, care realiza *performance-uri* și *actions* în fața unui public minuscul, deja inițiat. În anii '90, genul *performance* putea fi deseori întâlnit în evoluția artistică românească, pentru că era un gen mobil și necesitar.

Dintre artiștii și artistele cu influență din generația de vîrstă medie trebuie evidențiat grupul subREAL și, mai cu seamă, cuplul de artiști Dan și Lia Perjovschi. În urma burselor și a expozițiilor în străinătatea occidentală, cei doi au adus cu ei informații și contacte. În 1990, Lia Perjovschi a întemeiat Contemporary Art Archive CCA, o arhivă unică în domeniu, despre arta și teoria contemporană, care în România a impulsionat și

Dan Perjovschi, *White Chalk Dark Issues, Kokerei Zollverein, Essen, 2003*

impulsionează în continuare în direcții importante. Dan și Lia Perjovschi sînt cei mai însemnați critici ai politicii culturale și muzeale românești.

Ce vrea să facă Dan Perjovschi în România?

I-am cunoscut pe Dan și Lia Perjovschi în 1996, cu ocazia unui simpozion la Muzeul Brukenthal din Sibiu. De atunci, ne-am tot întâlnit de-a lungul anilor. La Berlin, Stockholm, Frankfurt, Essen sau Kassel am băut, am fumtat și am vorbit mult. Trebuie să recunosc că Dan și Lia mi-au influențat în mod indirect biografia, dat fiind că datorită prieteniei cu ei mi-am redescoperit rădăcinile românești (am emigrat în 1974, pe cînd eram copil, în Germania, iar din 1986 trăiesc la Berlin). Pînă în urmă cu câțiva ani mă ocupam de fenomene și paradigme artistice cu totul diferite – nu doar de Europa de Est. A durat apoi pînă în 2003, cînd, în calitate de conducător al Kokerei Zollverein* din Essen, am putut să pun în practică primul proiect cu Dan Perjovschi. *White Chalk – Dark Issues*, așa se numea lucrarea – cea mai mare și mai

impresionantă lucrare realizată de el pînă acum. Dan fusese invitat de mine ca *artist-in-residence*, pentru o perioadă de trei luni în care trebuia să zugrăvească cu grafitul și desene un etaj complet din Kokerei Zollverein (un fost complex industrial de dimensiuni imense). Pe o suprafață de 700 de metri pătrați a luat naștere o panoramă istorică și, în același timp, o cronică actuală a situației din politica internațională.

De ce rămîne cineva precum Dan Perjovschi în România? Ce vrea să facă aici? De ce nu se duce în Vest? Răspunsul e simplu: rămîne aici pentru că cineva trebuie să facă ceea ce e de făcut. Cineva trebuie să critice vechea gîndire comunistă și noile defecte capitaliste. Cineva trebuie să construiască o rețea a operatorilor culturali din toate disciplinele care vor să îmbunătățească situația din țară. Cineva trebuie să rămînă și să lupte.

Next Generation

Tinăra generație a evoluat în două direcții: unii au rămas în România și au dezvoltat o privire critică asupra realității românești (așa-numitul Cutter Group,

din jurul lui Cosmin Grădinaru și al Cristinei Panaiteșcu), ceilalți s-au stabilit în Vest, pentru a urma cariere individuale (Mircea Cantor). Ca să nu depindă de neo-paternalismul românesc, Grădinaru a întemeiat la începutul mileniului, împreună cu Anca Ignătescu, casa de modă Toxic, vînzînd tricouri cu reprezentări iconografice violente. O perioadă i-au echipat pe cei de la MTV România. Ca artist, Grădinaru a documentat într-o serie de fotografii viața romilor din România, un subiect căruia i s-a dedicat și Josif Kiraly, din grupul subREAL. Rromii, în mod tradițional nomazi, au fost sedentarizați forțat în anii '50, cretindu-li-se o imagine de infractori.

O ascensiune uimitoare a avut loc, din anii '90 încoace, în domeniul teoretic, grație revistei de artă ce apare la Cluj, editată de Tim Nădășan, „IDEA artă + societate” (fosta „Balkon”); programul editorial al IDEA este poate cel mai inovator din România; la editura omonimă au apărut scrieri de Derrida, Foucault, Nancy, Benjamin sau Adorno. În lași, artistul și curatorul Matei Bejenaru a reușit să instituie o bienală internațională – „Periferic”; expozițiile, programul-cadru și publicațiile ce apar cu această ocazie aduc discursul internațional în țară. În Timișoara, colectivul de artiști H.arta a întemeiat o galerie de producător, unde au fost dezbătute teme precum feminismul, iar în Cluj Attila Tordai-S. conduce galeria Protokoll, unde expune neo-avangarda românească.

Traducere de Cristian Cercel

* Fost complex industrial pentru fabricarea cocsului, Kokerei Zollverein a devenit, din 1998 încoace, un spațiu expozițional. În 2001 a fost introdus în patrimoniul cultural UNESCO (n. trad.).

Curatoriat de Marius Babias și Sabine Hentzsch, *Spațiul Public București | Public Art Bucharest 2007* este un proiect pilot care creează, de-a lungul anului 2007, un discurs trans-disciplinar despre artă, arhitectură, urbanism, cultura și educația tinerilor în societate și sfera publică. Din prima etapă a proiectului fac parte următorii artiști: Mircea Cantor, Anetta Moșna Chișă (împreună cu Lucia Tkáčová), Nicoleta Esinencu, Daniel Knorr, Dan Perjovschi și Lia Perjovschi, precum și grupul H.arta.

Spațiul Public București | Public Art Bucharest 2007 se deschide pe 20 aprilie 2007 cu o conferință internațională la care vor lua parte teoreticieni și practicieni ai artei în spațiul public, reprezentanți ai unor instituții germane care sprijină inițiativele legate de arta publică, precum și figuri-cheie ale vieții culturale și publice din București. Conferința va contextualiza și exemplifica discursul despre sfera publică în modul în care aceasta reflectă starea orașului și a societății în general. Spațiul public și rolul său în democrațiile vestice au fost esențiale pentru teoria societății începînd din anul 1960, fiind un forum de dezbateră a conflictelor în societate.

Conferința este structurată în două părți. În prima, teoreticianul și curatorul Marius Babias va face o prezentare a proiectului și a subiectelor abordate în cadrul conferinței, iar artistul Olaf Metzel va prezenta o selecție a proiectelor sale în spațiul public, realizate în ultimii 20 de ani. De asemenea, Timotei Nădășan va lansa seria de cărți de artiști COLECȚIA PUBLIC, inițiată în cadrul proiectului *Spațiul Public București | Public Art Bucharest 2007*. În cea de-a doua parte a conferinței, Sabine Hentzsch, director al Goethe-Institut Bukarest, va modera o masă rotundă la care participă: Marlis Drevermann, director al departamentului de cultură al orașului Wuppertal, Horia-Roman Patapievici, președinte al Institutului Cultural Român, Șerban Sturdza, președinte al Ordinului Arhitecților din România, Michael M. Thoss, director al Allianz Kulturstiftung, și Adrian Videanu, primarul general al Bucureștiului.

Spațiul Public București | Public Art Bucharest 2007 este un proiect pilot inițiat de instituțiile partenere Goethe-Institut Bukarest, Institutul Cultural Român (ICR) și Allianz Kulturstiftung. Proiectul este sprijinit financiar de Programul Cultural al Președinției Germaniei la UE în 2007, oferit de Ministerul de Externe al Germaniei, și Erste Foundation Viena. De asemenea, proiectul este susținut de Ordinul Arhitecților din România și de Pro Helvetia.

ÎN ROMÂNIA DOMINĂ UN „STIL INTERNAȚIONAL”

Acum, cînd elita artistică internațională călătorește tot mai des la București, trebuie să constate cu mirare că Balcanii nu constau doar din mitite, mămăligă și ciorbă de burță. Clișeul conform căruia Balcanii au produs o estetică proprie, cumva orientală, dispare cu rapiditate. Răsufîm cu ușurare. Ne găsim în interiorul Europei, chiar dacă într-o parte pînă acum uitată și neglijată, Europa de Sud-Est. Printre artiștii și artistele din România domină un „stil internațional” – din păcate, nu întotdeauna în avantajul lor. Cel mai bine rămîn fixate în memorie acele opere care exprimă contextul tematic specific în forma necesară acestui

scop – formula de bază a artei postnaționale. Balcanii – după cum a arătat destrămarea fostei Iugoslavii – sînt un construct cultural, care în Vest este în mod incorect echivalat cu tribalismul etnic.

După vizitarea Casei Poporului, a treia clădire ca mărime din lume (după Pentagon și un complex comercial din Chicago), pe care Ceaușescu a construit-o într-un stil eclectic – ceva din Versailles, ceva dintr-un buncăr stalinist pentru cofetării, ceva din Disneyland –, René Block și-a relativizat prima impresie. „Bucureștiul”, a spus el, „e undeva între Tirana și Washington”.

SHOAH

Se desfășoară
loc pe scenă,
împrejurul

cu numai 54 de spectatori, care iau
într-un singur șir de scaune, de jur-
spațiului de joc închis precum o
cameră.

capitala culturală

© Foto: Claudia Ruzic

Trilogia evreiască a regizorului Mihai Mănișu a debutat în Joia Mare, la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, cu spectacolul *Shoah*. *Versiunea Primo Levi*. *Shoah* este o punere în scenă a unor interviuri cu Primo Levi, evreu italian, supraviețuitor al lagărului de la Auschwitz, autor de memorii și proză, cunoscut mai ales datorită lucrărilor sale despre Holocaust.

Despre Holocaust, cu un actor la doi spectatori

Veronica Niculescu

Două dintre cărțile lui Levi au fost publicate la Editura Polirom: *Mai este oare acesta un om?* și *Armistițiul, iar volu-mele sînt folosite pe scenă*. Interpretul jurnalistului Fernando Cammon joacă ținînd în mîna aceste cărți, cînd îl intervievează pe Levi. Interviurile cu Primo Levi, ce stau la baza scenariului dramatic semnat de Mihai Mănișu, au fost culese însă de pe Internet, din diferite publicații, și traduse de Anca Mănișu.

Spectatori invitați la vals

Shoah se desfășoară cu numai 54 de spectatori, care iau loc pe scenă, într-un singur șir de scaune, de jur-împrejurul spațiului de joc închis precum o cameră. Marian Rălea interpretează rolul lui Primo Levi, iar celelalte personaje sînt apariții din visele sale: jurnaliști ale căror întrebări, adesea agresive, îl bîntuie și nu-l

lasă să-și găsească liniștea nici la 40 de ani după eliberare, femei care amintesc de atrocitățile din lagăr – sînt dezbrăcate, chinuite, își tund părul și și-l aruncă în foc. Șaisprezece actori formează un cor ce interpretează cîntece evreiești, iar la un moment dat invită o parte dintre spectatori la vals, chiar pe scenă, într-un moment de tensiune maximă.

Este un spectacol-eseu, intim, conceput la scară mică – de la numărul de locuri, suprafața spațiului de joc, pînă la durata reprezentației, ce depășește cu puțin o oră. Practic, pe bucata de scenă unde se desfășoară totul, există un actor la fiecare doi spectatori.

Prin vocea lui Marian Rălea, ni se transmite mesajul că nu trebuie să uităm de Holocaust. „Acea care uită sînt aceia din cauza cărora s-ar putea repeta”, spune Primo Levi, în interviurile sale, aduse pe scenă în acest spectacol-memorie.

„*Shoah* a mai fost montat la Oradea, dar această variantă este radical modifi-

cată. A fost recalibrat pentru a se încadra în *Trilogie*. Este un spectacol independent, dar recomand să fie văzut împreună cu celelalte două din trilogie”, a declarat regizorul Mihai Mănișu.

În mai, cele trei spectacole se vor monta în cadrul Festivalului Internațional de Teatrul de la Sibiu, în halele uzinei Simerom, ca o instalație ce va dura în total patru ore. Cei 54 de spectatori vor trece dintr-o hală în alta, urmărind pe rînd *Ecleziastul*, *Shoah* și *Experimental lov*, în această ordine. Montarea la Simerom va începe după ce spectacolele se vor juca fiecare separat, în premieră, pe scena teatrului. *Ecleziastul*, o dramatizare după Biblie, se va juca pe 29 aprilie, iar *Experimental lov*, pe un text ce pleacă de la Vechiul Testament și de la opera lui Jung, pe 4 mai.

Trilogia evreiască este un proiect ce face parte din programul „Sibiu, Capitală Culturală Europeană 2007” – „Regizori români și străini invitați”.

© Foto: Veronica Niculescu

COLABORARE LUNGĂ

Marian Rălea are o colaborare lungă cu Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, ultimele sale roluri interpretate aici fiind în *Rinocerii*, regia Tompa Gábor, și *Pescărușul*, regia Andrei Șerban. Cît despre colaborarea cu Mănișu (foto), acesta este al șaptelea rol oferit de regizor.

Alături de Rălea, în *Shoah* joacă Bogdan Lifsin (Acordeonistul din vis), Mariana Presecan și Diana Fufezan (Jurnaliste din vis), Pali Vecsei (Omul liliachiu din vis), Doru Presecan (jurnalistul Fernando Cammon) și Codruța Vasiu și Cristina Stoleriu (Femeile din vis), precum și corul, format din actori sibieni.

UNITER TVR

Cu sprijinul

PREMIILE TEATRULUI ROMÂNESC PENTRU ANUL 2006
ediția a XV-a

LUNI, 23 APRILIE, ORA 20.20, SIBIU

în direct pe
TVR1
www.uniter.ro
Radio România Cultural

UNIREA
SHIPPING CENTER

Sponsori principali

RAIFFEISEN BANK BCR

Sponsori

Parteneri speciali

BRD CEC UniCredit Group

Cu sprijinul

Jazz Rule

muzica de la A la ZZ

DEE DEE BRIDGEWATER
DIDER LOCKWOOD
ENRICO RAVA
ARCHIE SHEPP
CHICO FREEMAN / JULIO BARRERO
ZBIGNIEW NAMYSŁOWSKI
VIENNA ART ORCHESTRA

Există altăca aromă în jazz
frecat cu siguranță se va aștepta
pe gustul tău

www.sibiujazz.eu

SIBIU JAZZ FESTIVAL

5-13 MAI
2007
EDITIA 37

in membership of EUROPE JAZZ NETWORK

PROJECT CULTURAL
FINANȚAT PENTRU ÎNCADRAREA

Suplimentul CULTURA

„Cîteodată mă duc la oglindă și-i tr

Interviu de Ana-Maria Onisei
și R. Chirugă

Cum e să creai la bloc, într-o garsonieră? Domnul Ion Caramitru povestește că vecinii nu vă bat în țevă, chiar vă protejează. Dumneavoastră, în schimb, ați spus că, din contră, cam bat. Care este adevărul?

Domnule, în ultimul timp puțini mai bat. Le-am spus să nu mai bată, pentru că e lege, am voie de la nouă pînă la două, iar seara de la șase pînă la nouă. La început, cînd m-am mutat eu aici, toate garsonierele erau ocupate de artiști plastici, de scriitori... Eu am primit garsoniera de la Uniunea Compozitorilor. Pe atunci nu se auzea nici o țevă, nimic. Studiam și cîntam la pian pînă la patru dimineața și de la etajul trei (Johnny Răducanu locuiește la etajul șapte – n.r.) mă suna Marcel – el a plecat între timp în Canada, era grafician – și spunea „Gionică, de ce te-ai oprit, bre, că era așa de frumos. Mai cîntă, bre, puțin că parcă n-ai terminat fraza”. Puținul ăla mai dura o oră. Apoi, mulți au murit, au plecat. Au venit alții... Astă vară, o femeie – nu știu exact la ce etaj stă – a sunat la sonerie, era cu un domn și o fetiță de vreo zece-doisprezece ani, și mi-a adresat următoarele cuvinte: „Domnu' Johnny, noi am plecat în concediu”. Adică poți să-ți faci de cap la pian cît vrei. Mie mi-a căzut fisa imediat și le-am răspuns: „Bine, dar nu puteți să luați toată scara cu voi?”.

De ce sînt deranjați? Doar cîntați, nu faceți altceva...

Nu e chiar așa, pentru că, atunci cînd mă antrenez, cînd compun, nu e tocmai plăcut. Fosta mea soție, o intelectuală, ajunseseră să treacă prin tavan. Nu se poate asculta o frază de trei note o oră și jumătate. Este mai rău decît picătura chinezescă. Alea două, trei note sînt un fel de pomire, și acțiunea depinde întotdeauna de pomire...

Spuneți la un moment dat că, de-ar fi legală prostituția în România, v-ați deschide un bordel după un model pe

care l-ați văzut în New Orleans. Acolo, la parter, un negru cînta jazz și blues. Pe cine ați vedea cîntînd în bordelul dumneavoastră?

Pe mine, evident. Aș vrea să am și un maistru de ceremonii, care să primească lumea. Adică nu ar fi un bordel ordinar, ci cu fotolii din mătase turcoaz. În New Orleans, de exemplu, veneau și oameni căsătoriți și nu știa nimeni cînd plecau în camere. Tot eu l-aș conduce, că mă pricep, și aș selecționa și fetele, că e important.

Din tot ce ați declarat în ultimii ani, am observat că aveți o nostalgie pentru SUA.

Cum să nu am? Americanii sînt singurii care mi-au dat galonul de mare valoare, începînd de la universități, de la ce vreți...

Dar și în România ați fost decorat de către Ion Iliescu.

Fiți serioși! România nu trebuie să mă decoreze pe mine, am decorat-o eu pe afară, pe unde am cîntat, prin locuri pe unde oamenii nu știau nici cine e Nadia Comăneci sau Ilie Năstase, și nici nu-i interesea. Nu vreau să vorbesc despre poporul român, că am alte impresii despre el.

Sînteți foarte dur la adresa societății românești.

Sînt, cum să nu fiu?! Eu n-am puterea, dar cineva ar trebui să oprească tăvălugul. Dacă nu-l oprește, ne ducem dracului cu toată Europa, cu cine vreți voi. Poate să se zboare deasupra Bucureștiului cu clicoptere, pot să se facă pasarele, ca la Tokyo, nu asta e important. Asta merge oricum grație intereselor. Se mîncă mulți bani. Nu vreau să intru în amănunte, mi-e silă de această corupție. Nu are nimeni răspundere față de poporul ăsta! Nimeni! Se bat pe burtă, dar nu e adevărat, că dacă ar avea, n-ar lăsa țara așa. Știți cum umbra țara românească? Sans adrese.

Așa am fost noi dintotdeauna sau ne-a stricat comunismul?

România este o țară cu oameni minunați, cu o natură frumoasă, însă căreia îi lipsește

cu desăvîrșire simțul răspunderii civice. Nu are opinie publică. Ați văzut, vara mai cade cîte unul pe jos, bolnav de inimă, se strîng în jurul lui o sută de oameni și îl sufocă, apoi majoritatea spun: „Du-te-n mîta de bețiv!” În Suedia, am văzut eu cum l-au salvat pe unul: au chemat Salvarea imediat. Cred că de aici s-a și născut expresia... „să moară capra vecinului” și, mai nou, „să moară și vecinul”.

Regreți că n-ați rămas în SUA?

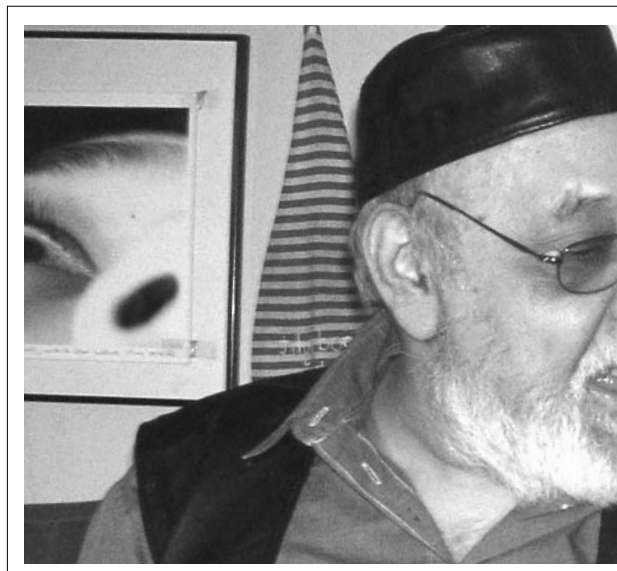
Cîteodată mă uit în oglinda din baie și-i trag un scuipat ăluia pe care-l vîd. Cîteodată. Femeia care îmi face curățenie îmi spune: „Domnule Johnny, iar ați scuipat pe oglindă!”. Cîteodată fac asta. Nu vreau să zic c-am greșit, că m-arunc pe geam. Dar ceva tot am greșit... Prea mare patos, prea mare iubire pentru România mea. Apoi, am asistat la toată degradarea comunistă și pe urmă la capitalismul de fașon sălbatic la America Latină. Rușine să le fie ălora care au furat banii poporului. Nu se mai astîmpără odată cu furturile, să zică gata, domnule.

În timpul comunismului, jazzul era văzut ca o disidență. Cum așa?

Silviu Brucan, pe vremea cînd era directorul televiziunii, m-a chemat și mi-a spus: „Gionică, poți să cînti orice vrei din muzica americană, dar fără text”. Cel mai mare dușman al comunismului a fost cuvîntul. Am cîntat ce-am vrut eu, ne făceam de cap sub privirile duioase ale comunistilor. Dar fără text. Intelectualii știau ce cîntam. Muzica transmite mai greu mesajul împotriva cuiva. Dar vorba? „Hai, mă, să-l omorîm pe ăla”, e destul să spui.

Publicul român de jazz e restrîns, în comparație cu cel din Occident. Din ce motiv nu a prins jazzul la noi?

Jazzul nu e o muzică la îndemîna oricui. În Occident, intelectualii adevărați ascultă muzică de jazz. La noi, intelectualii au fugit, iar ăștia care sînt acum nu sînt suficient de intelectuali ca să le placă jazzul. Porțile rămîn totuși deschise.

Rămîn, pentru că tinerii continuă să vină către jazz.

Știți cum vin? Ați văzut la fotbal cîta lume vine, nu? La rugby, ați văzut cîta lume vine? Așa și cu jazzul. Eu am fost jucător de rugby, iar acum 40 de ani, cînd jucam, stadionul era plin de intelectuali... Toată crema României venea la rugby.

Și ce s-a schimbat?

Ei, bravo, îmi place întrebarea! Nu v-ați gîndit, ați lăsat așa, poarta deschisă. Cum adică ce s-a schimbat? În primul rînd, rugby-ul este un sport de gentelmenii. Chiar dacă ești golan.

Dar e mai dur decît fotbalul.

Nu e dur deloc. Mai dur e fotbalul. Cine face la rugby ceva neatent este executat pe loc, brusc, și certat rău de gașcă. Numai să sară pe grămadă cu ghețele și sînt criticați, e o mitocănie care nu se face. Rugby-ul e un sport al fair-play-ului, de aceea ai nevoie de inteligență. Sînt reguli clare aici, dar și grele. Poporul vede numai o grămadă de nebuni care se bat. O împenie. Mie, fotbalul îmi pare o grămadă de idiști care se bat.

Ați făcut rugby de performanță?

Am fost aripă. Puteam să devin jucător de performanță, dar mereu îmi sărea mîna din cot. Studiam la contrabas și chesia asta mă afecta. Însă am fost campion de înot la 800 de metri școlar, am făcut schi, am avut insignă de polisportiv clasa I. La mai întrebăți o nebulie din aia din care-ați mai întreat și înainte.

Jazz în limba română se poate cînta, ne-ați demonstrat-o dumneavoastră.

Dar blues se poate cînta în altă limbă decît engleza?

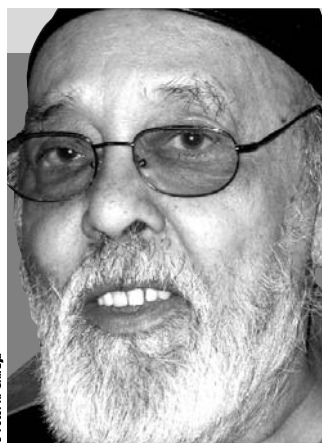
Nu se poate cînta blues în românește, e o timpenie. Jazz da, am cîntat eu teme faimoase, teme populare. Dar blues-ul este blues, cîntecul care a pornit din plantațiile din sudul Americii, este cîntecul negrilor. ăla numai în limba lor. În limba română, cine spune că-i blues e un prost. Poate fi o manieră de blues, dar nu e... Mie îmi place Harry Tavitian, el e un bluesman adevărat, el știe că nu se poate cînta blues în românește.

Nu vă place să fiți numit muzician, muzician de jazz. De ce?

Vedeți? Eu spun, eu aud! Repet, pînă cînd oi muri. Românii au luat niște lucruri: țărani din Maramureș au luat chitara și i-au spus zombola, deși în maghiară zombola înseamnă pian. Puteau să-i zică mai bine drîmbă, orișice, dar nu zombola, că nu-i pian. În regat, am avut și noi trubaduri, mai puțini, truveri, tot puțini, dar cînd a început să-și ia zborul prin lume lăuta, a ajuns și în România și poporul român a făcut o metaforă frumoasă: din lăută, a făcut lăutar. 99% dintre lăutari erau țigani. Țigănetul era tare.

Putem spune că muzica lăutărească e un blues al românilor? Adică blues-ul în SUA era cîntat de sclavii negri, la noi muzicanții erau sclavii țigani.

Ei cîntă blues-ul românilor, da. Țigănetul cîntă în Scoția muzică scoțiană, la vioară, în Irlanda, cîntă tot ei, că vin cu talent de mii de ani, în Spania la fel, ați văzut ce-au făcut cu chitara acolo! Peste tot, ei sînt cei dotați. 75% muzică, restul hoție. Acum, eu aș pune jumă-jumă... Iar dacă ei s-ar apuca să studieze, i-ar bate pe toți. Dacă trimiți un țigan la școală, e jale. Nu numai în muzică, e un popor care are capacitatea de a decide repede.

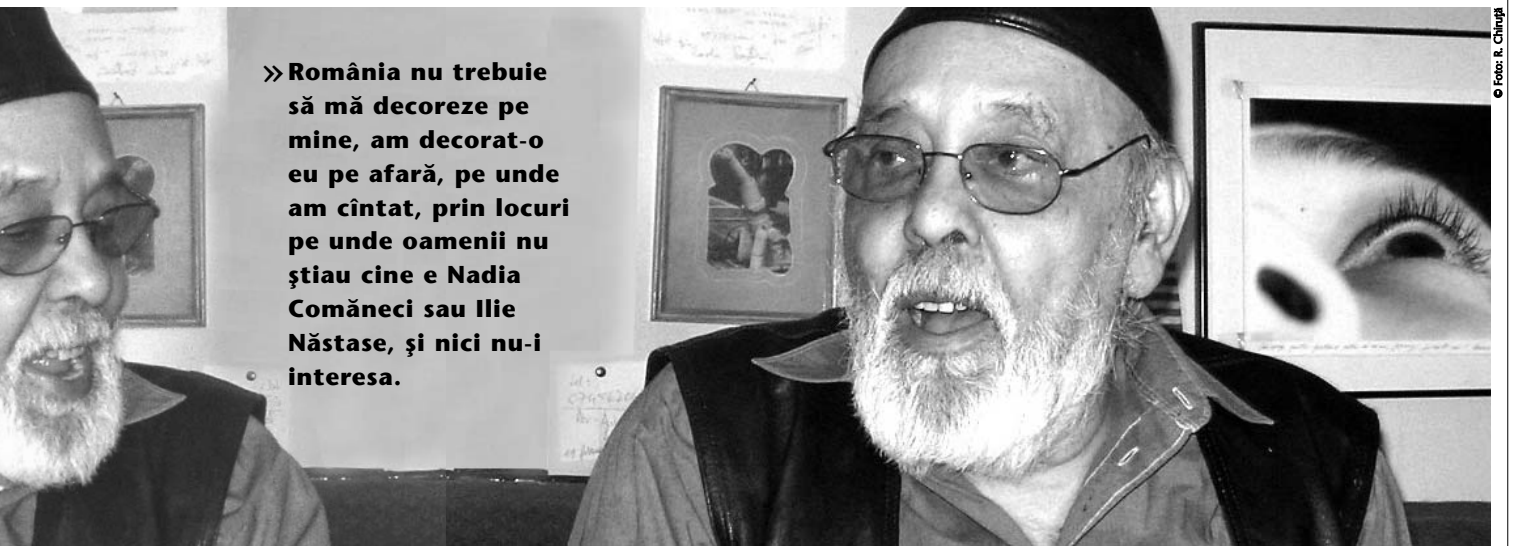

„ÎL FREC PE CARAMITRU CA PE HOȚII DE CAI”

În prezent, sînteți într-un fel de turneu cu un spectacol, împreună cu domnul Caramitru (Dialoguri și fantezii în jazz – n.r.).

Știți ce facem? Aruncăm o linguriță de cultură într-un ocean de timpenie. Scoatem poezia poporului român, în frunte cu Mihai Eminescu și cu muzicienii care au fost trimiși în țara asta de Dumnezeu. Eu îl muncesc pe Caramitru de-i vine rău, îl fac să cînte, îl frec ca pe hoții de cai, pînă învață să cînte. Îl frec pe machedon și de la un singur cîntec a ajuns să cînte șase în spectacol. Trebuie să veniți să vedeți. La fiecare consoană, la fiecare vocală, praf l-am făcut, dar uitate că acum cîntă.

„Trag un scuipat ăluia pe care-l văd“

» **România nu trebuie să mă decoreze pe mine, am decorat-o eu pe afară, pe unde am cântat, prin locuri pe unde oamenii nu știau cine e Nadia Comăneci sau Ilie Năstase, și nici nu-i interesa.**

Totuși, de ce nu vă place să vi se spună „muzician“?

Primul e lăutarul, mai bun sau mai puțin bun, ierarhia o face natura și, apoi, poporul. După lăutar, vine muzicantul. Condiția să fi muzicant e să cânti pe note. Muzicant e orice instrumentist dintr-o filarmonică, asta e meseria lui. Muzician era George Enescu. Eu mă socot muzicant. Deși scriu lucrări simfonice, nu pot spune că sînt muzician. Poate să o spună alții, după ce voi lăsa în urmă, dacă am fost muzician. Astăzi, i se spune muzician unuia care zgîndăre la chitară trei note și despre care nu știi de unde vine și unde se duce.

V-ar fi plăcut să fiți un mare lăutar?

Păi, vin dintr-o familie de mari lăutari, faimoși. Dar eu nu am avut cum să fiu lăutar, pentru că la zece ani cântam sonate de Mozart sau Beethoven...

Cum de ați început cu muzică clasică?

Dar ce, credeți că eu vin dintr-o familie de birjari? Vin dintr-o familie de muzicanți, m-am născut cu pianul în casă, mai tîrziu aveam chiar două pianе. Aveam frați care studiau vioara, mama, tata – și ei cântau. Eu singur am început să cânt la pian, nu m-a pus nimeni.

Am citit într-o biografie despre dumneavoastră că sînteți cel mai cunoscut și cel mai iubit jazzman român. Vă simțiți cel mai iubit?

Mă simt iubit de gagică, ceea ce este lucru mare. Dacă mă iubește publicul sau nu, e treaba lui. Eu când cânt, nu cânt pentru public, ei sînt doar niște profitori. Stau în sală, se bucură, dar eu îmi fac damblaua față de mine. De aia nu am nici o

emoție, pentru că nu mă interesează cei care vin în sală.

Ne-ați spus că o să cântați într-un restaurant. Nu e frustrant ca dumnea-voastră să cântați și oamenii din sală să mîncească? Cită atenție vă dau ei cînd mînceacă?

Să vă spun ceva: tata era contrabasist și era foarte bun, a cântat cu Maria Tănase, a fost la Paris, în America. Cînta, prin '37-'38, mi-aduc aminte vag, la băi, la Slănic Moldova, cu formația lui Otto Fulman din Cernăuți. Cîntau reducții de simfonii, că la băi nu veneai să mînceci cîrnați și grătare. Veneau doamne elegante. Ei, și acolo a avut recital marele George Enescu. Gagiul a venit la băi, într-un restaurant, cu vioara la subțioară. Băieții cîntau, iar Enescu și-a luat vioara și, cu un simplism unic, s-a așezat lîngă vioara a doua și a cântat cu ei tot programul. Cine-i mare?

Ați dat multe interviuri, vi s-au pus multe întrebări. Totuși, ce întrebare v-ați fi dorit să vi se pună și nu v-a adresat-o nimeni pînă acum?

Întrebarea pe care nu o pune nimeni, pentru că nu se gîndește, este „Ce-i de făcut?”. A scris și Lenin o carte cu titlul ăsta.

Atunci, ce-i de făcut?

Un lucru greu de tot. Ca să rezolvi chestia asta, avem exemplul lui Lenin, care nu a rezolvat-o peste noapte, ci în cîțiva ani. Și știți cum: comuniștii nu au dialog, nu au timp și nu-i interesează. Nu poți dialoga cu brutele. Lenin a băgat brutele la mîntare, care au omorît în stînga și-n dreapta. Asta ar trebui să facem. Dar putem să-i omorîm pe ăștia care fură banii și fac escrocherii cu poporul român?

„Aș fi vrut să fiu spion american“

Ați fost acuzat, într-un cotidian, că ați „cîntat” la Securitate. Cum ați „cîntat“?

Gazetarii, de dragul exploziei senzaționalului, cum găsesc pe cineva care are deja un nume, ca în jocul ăla „telefonul fără fir”, publică bazaconii. Așa a fost și cu mine, cum că aș fi colaborat cu Securitatea. Cineva și-a cerut dosarul, l-a descoperit pe unul „Rică” care spunea multe despre el și a tras concluzia că sînt eu. Deci numai eu puteam fi? Nu știu ce i-am făcut ăluia, și el a vrut să se răzbuie.

Dar omul susținea că pînă la un punct ați fost prieteni.

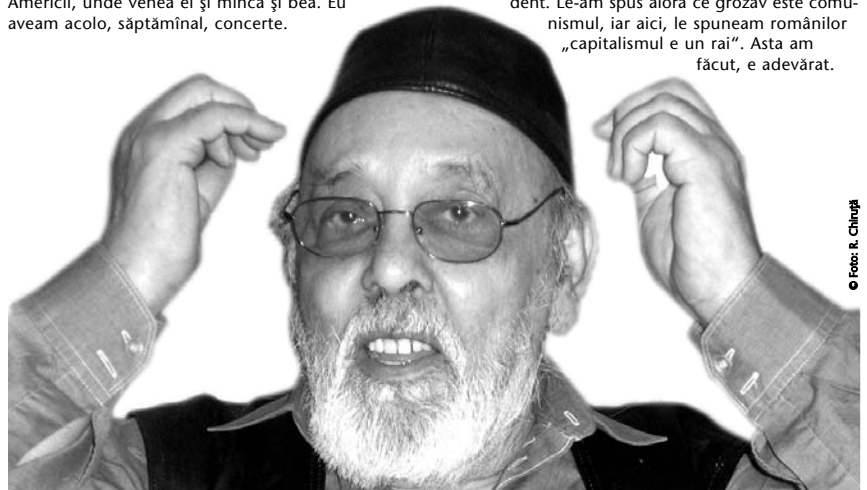
Ei, prieteni. Eram cunoștințe. Știu de unde mi s-a tras. De la faptul că mergeam la Biblioteca Ambasadei Americii, unde venea el și mîncea și bea. Eu aveam acolo, săptămînal, concerte.

Comuniștii n-au încercat să vă racoleze, dacă mergeați așa des acolo?

Nu, nu. Eu nu știu unde sînt acum cei de la Externe care îmi spuneau: „Gionică, ne faci o treabă gratuită, mulțumim”. Că eu împăcam și capra, și varza, vointar. Aduceam americani, dar și români acolo. Liviu Ciulei, Nichita, mulți artiști, mulți scriitori. Pe blat, așa, dar se făcea treaba. Și eu eram un mic intermediar. N-am fost securist, nici turnător. Aș fi vrut să fiu spion american, dar n-am putut, nu mi-a propus nimeni (rîde).

Ați declarat de mai multe ori că sînteți spion mondial. Ce înseamnă asta?

Am spionat voluntar pentru poporul român în Occident. Le-am spus ălora ce grozav este comunismul, iar aici, le spuneam românilor „capitalismul e un rai”. Asta am făcut, e adevărat.

LECTURI ÎNTRERUPE

Doris MIRONESCU

Autenticitatea și Internetul

Cine va fi bănuț că, după o epocă postmodernă în anul '80, literatura română se va întoarce la obsesia autenticității? Probabil stă în natura dialectică a istoriei ca extremele să alterneze, întinericul să nască lumina, iar bigotismul să genereze liber-pansismul. Așa încât, odată încetată fascinația bibliotecilor infinite, a circuitelor cerebrale și a textului autosemantic și autogenerat, era și firesc să trecem, cu entuziasmul specific, la pitorescul „fracturilor”, la mizerabilismul senin sau minios și la retorica lipsei de retorică. Bineînțeles, istoria literaturii e complexă și are mult mai multe aspecte decât acestea câteva, schematice și răuvoitoare, pe care le prezint aici.

Pasiunea autenticității este una nobilă. O ambiție istorică a omului este aceea de a se cunoaște integral și definitiv prin analiză de sine, prin investigație autoscopică în căutarea unui eu neînstrăinat. Prozații interbelici au avertizat asupra pericolelor automisticării, asupra motivațiilor inventate ale celor mai „naturale” sentimente. Cu atât mai prețioasă este dorința de a se cunoaște a celui conștient de pericolele hybris-ului. Autenticitatea este un deziderat erotic, de fapt.

În schimb, autenticismul este o chestie strict literară. El se consumă în interiorul textului, fără să comunice aproape deloc în afară. De unde marea banalitate care zice că „autenticitatea” este un simplu efect de lectură, ce nu angajează decât nivelul stilistic, fără să garanteze o comunicare mai „adevărată”. Impresia autenticității poate fi obținută fie printr-o consemnare cu totul incultă, fie printr-o perfectă mimare a sincerității consemnării. Însă diatriși absolut ignoranți, neatînși de nici o adiere de instrucție literară, de nici o veleitate de autoritic, e imposibil să mai găsești astăzi. In-

strucția publică a compromis idealul de perfectă incultură al autenticismului. Așa încât, în lipsa documentelor aparținând unor maimuțe, scrise fără nădejdea de a fi vreodată citite, va trebui să ne mulțumim cu autenticitatea fabricată a scriitorilor experți.

Autentic scrie mai degrabă tehnicianul rutinat al textului decât adolescenta sprintară care și-a tras blog. Mai degrabă Marius Ianuș decît, să zicem, „Gina15”. Problema apare atunci cînd Ianuș vrea să fie citit la fel ca „Gina15”, cu aceeași încredere deplină în sinceritatea autorului, atunci cînd preferă să-i citești textele ca pe un blog, și nu ca pe o scriere literară. Cîtă vreme genul acesta de punere în pagină rămîne o tehnică artistică, totul e ok. Cînd însă el antrenează o mistică a Internetului care „transformă” poezia, s-ar putea ca totul să nu mai fie în regulă.

Există ceva fundamental nou în poezia influențată de „noile media”? Nu s-ar zice. După poezia-pagină de jurnal și mai recenta poezie-apel telefonic, devine cumva firească apariția poeziei-conversație pe messenger. Impresia de autenticitate revine cu putere, întărită de ortografia aproximativă și de perisabilitatea mesajelor de pe Net. Nici în ordine estetică nu se schimbă nimic, doar categoria comicului fiind ceva mai solicitată (vezi emoticoanele). Iar imaginea poetului însingurat la masa sa de brad are un modern avatar în aceea a solitarului navigator pe valurile Internetului, în căutarea unui suflet care să-l asculte și să-l înțeleagă. Și atunci?

Autenticitatea este, se pare, destul de bine conectată la Internet. Rămîne ca și poezia să-i calce pe urme.

Rubrica susținută de Doris Mironescu va reveni în paginile revistei în luna octombrie.

Am povestit cartea asta oamenilor de lîngă mine cam așa cum se povestesc filmele în copilărie, dintr-o nevoie dureroasă de a transmite repede story-ul mai departe. Literatura „bună” rămîne de obicei prin ceea ce nu se poate spune, prin unicitatea scrierii, prin ruperea dureroasă a ombilicului care o leagă de realitate. O poveste bună este aceea care cere să fie repetată la infinit, indiferent de suportul estetic.

C. Rogozanu

Bîntuiții lui Palahniuk au făcut victime.

Autorul povestește pe site-ul cărții – pe care va invit să-l vizitați, e plin de „exclusivități”, vorbim totuși despre un scriitor supervedetă, să-l tratăm ca atare – despre primele vătămări provocate de textele sale. La citirea unei povești (Guts), oameni din audiență au leșinat din motive pe care Palahniuk le pune pe seama misterului lecturii. Dar mărturisesc că nu prea mă încred în mărturiile sale preponderent megalomane sau cel puțin narcisiste. E, de altfel, un autor pe care nu l-am suportat pentru *Fight Club* (filmul e mult mai reprezentativ decît cartea – atenție, nu am spus neapărat „mai bun”), am început să-l gust cit de cit cu *Jurnal Bîntuiții* mi-a tăiat respirația. Era altceva. Găsisem imprimată abdicarea la orice emfază în favoarea preciziei poveștii. E, ca să traducem pe înțelesul narcomanilor, diferența dintre un „ocazional” care ia ceva mai tare doar ca să vadă cum e și doar pentru că se potrivește bine cu imaginea vreunui superstar iubit și un dependent adevărat, preocupat doar de doza perfectă venită la momentul ideal. Și unul, și altul sînt uniți de forța maniei.

Palahniuk e un maniac al detaliului. Acea poveste care făcea publicul să leșine intriga doar pentru că e spusă fără nici o abținere, e plină de detalii anatomice sau detalii banale, de viață, exacerbat în relații cumplite. Un puști se masturbează pe fundul

Un narcisism ca o analiză de piață

piscinei așezîndu-se cu anusul pe scurgerea pusă în funcțiune, chestie care-i provoacă plăceri nemăsurate. Forța scurgerii îl prinde ca o ventuză și îi smulge intestinul. „Sfîntul fără mate”, așa se va numi personajul în romanul lui Palahniuk, este nevoit să-și rupă intestinul cu dinții pentru a nu se îneca, pentru a reuși să iasă din apă. Vi se pare șocant. Mie cu adevărat șocant mi se pare amănuntul de final în care aflăm cit de greu este să găsești un curățător de piscină după un astfel de eveniment erotic nefecit cu adolescentul înfierbîntat al familiei.

Palahniuk este un mare amator de diete

Structura cărții este una rezultată dintr-un amalgam de decizii autoriale consecutive. Mai întii, trebuia să rămînă o culegere cu 23 de povestiri. Apoi, o altă povestire la care autorul lucra a devenit rama celorlalte 23, e acea povestire cu niște concurenți închiși într-un soi de „Survivor” (mă refer la reality show, nu la cartea cu același nume a lui Palahniuk), organizat de un personaj sinistru... A fost un mod de a-și reuni personajele tuturor povestirilor și de a le supune unui crud exercițiu narativ, acela de a le lăsa să se devozeze la propriu. Există un personaj, Bucărețul Asasin, care e un evident alter ego al naratorului: gătește cu mare atenție

bucăți din personajele care mor pe rînd. Ba chiar, la un moment dat, îi servește unei eroine crezute moartă o bucată bine preparată din propriul corp. Palahniuk este un mare amator de diete. Nu doar citește cărțile la modă, dar și trece de la o dietă la alta după cum îl mină trendul. De la dietă la canibalism e un pas foarte mic în acest roman.

A treia fază, și ultima, a fost redactarea unor poeme-rezumate care precedă fiecare poveste. Puteau fi strîmte cu ușurință într-un clasic volum de poezii, unele de o profunzime care lasă să se ghicească histrionismul incredibil al unui scriitor ce ține să-și ascundă patetismul și credința de modă veche în forța literaturii în spatele unor faldiri de idolatrizare a lumii moderne, a popculturii, a fantazării thriller. Sau mai degrabă horror, a dîntre întrebările esențiale fiind „cum poți să faci un horror fără monștri inventați?”

„Fiecare privire în oglindă e o secretă analiză/ de piață/ Ea e propriul său eșantion de public”. Sînt versuri din poemul dedicat personajului Miss America. Și sînt poezie adevărată, care sapă adînc în circumvoluțiunile oricărui cititor-tele-spectator dintre noi. Ele ridică, în același timp, o problemă de atitudine pe care n-am găsit-o exprimată direct de Palahniuk, dar care ar putea fi formulată cam așa: omul modern e un sac de imagini și coduri. Omul modern este un cobai pe care nu „se” experimentează, ci care experimentează voluntar realități pe propriul corp. Fenomenul aparent frivol al dietei cu o amploare în America de neconcepție (în restul lumii) este o dovadă a dorinței de modificare voluntară a corpului.

După exerciții îndelungate de introspecție și analiză (moda psihologilor și a psihaștilor, deja devenită fapt banal), s-a ajuns, pare a spune Palahniuk, la un soi de sondare a corpului. Corpul ca o carcasă înghețată toate coșmarurile, toate legendele, toate fricile, este depozitarul care nu mai digeră, care nu mai prelucrează, doar amestecă, doar recombina fragmente. Un narcisism ciudat, acela al analizei de piață, domină pînă și cel mai introvertit „om modern”. Ne mișcăm după sondaje. Ochii noștri sînt hrăniți cu ce cer acele cote de piață. Narcisismul modernist și postmodern s-a transformat în ceea ce am putea numi studii de piață interioare. Scriitorul ca mare consumator

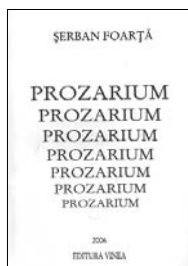

SEMNAL

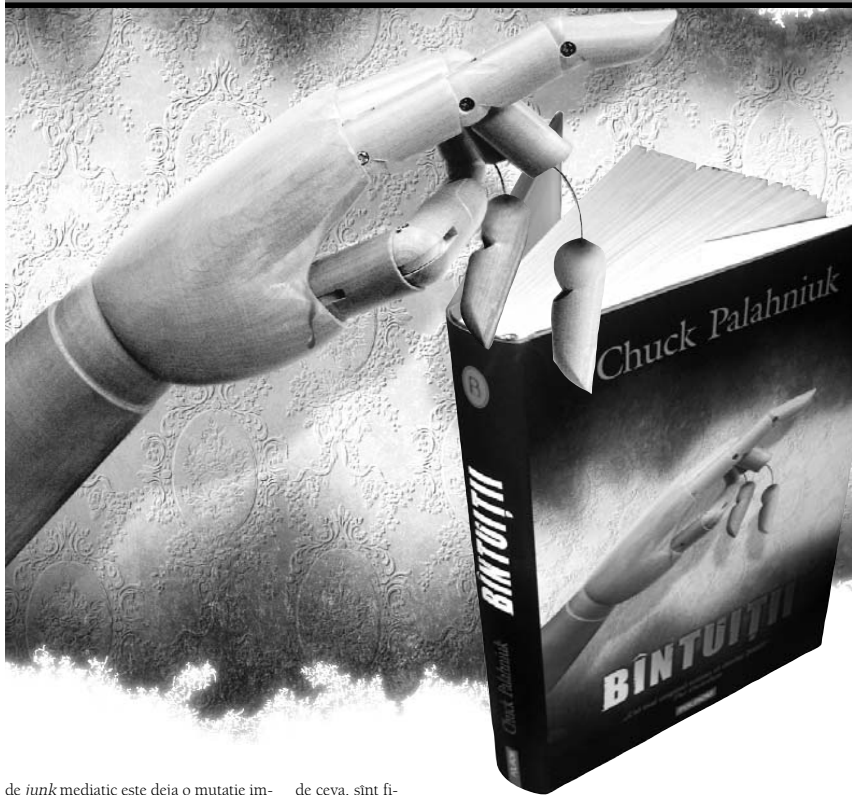
Gilles Lipovetsky, *Fericirea paradoxală. Eseu asupra societății de hiperconsum*, traducere de Mihai Ungurean, colecția „Plural M”, Editura Polirom, 368 de pagini, 26,95 lei

Ameliorarea continuă a condițiilor de viață a devenit un scop al societăților democratice, iar spiritul consumerist s-a infiltrat pînă și în raporturile individului cu familia și religia, cu politica și sindicalismul, cu divertismentul și cultura. O extindere nelimitată a logicii comerciale la toate sferile existente marchează intrarea într-o nouă fază, cea a hiperconsumului. Totul devine marfă, motivațiile cumpărării își pierd legătura tradițională cu poziția socială și sistemul caselor, iar consumul e unul emoțional, subiectiv, axat exclusiv pe căutarea noutății și a plăcerii. Și totuși, distanțîndu-se de critique alarmiste ale societății de consum și de entuziasmele facile generate de societatea bunăstării, esul lui Gilles Lipovetsky arată că perpetua noastră căutare a unei fericiri multiforme nu e reducibilă la bunuri materiale. Noua etică consumeristă nu presupune în mod necesar o înfrîngere a gândirii, ce își găsește un stimulent inedit în chiar puterica individualizare a consumului și în faptul că individul e mai mult ca oricînd nevoit să-și caute propriile repere.

Șerban Foarță, *Prozarium*, colecția „Diferențe”, Editura Vinea, 92 de pagini

„Prozele din alcătuirea *Prozarium*-ului sînt de toate felurile: amintiri, vise, însemnări cvasi-gratuite, prilejute de observarea obiectelor din arealul poetului, aspecte din cotidian. Apare chiar și o «parabolă» a presei cu un neașteptat final biblic sau alți cu versiunea maramureșeană a celebrei formule românești «Marchiza a ieșit la ora cinci (Mar, Iza a ieșit la cinci) – din albie». Toate aceste mici poeme în proză au delicatetea și fragilitatea efemeridelor, fluturii migrează cu dezinvoltură dintr-un text în altul. Altmînteri, aproape fiecare text face trimitere la poezia lui Șerban Foarță.” – Tudorel Urîan

de junk mediatic este deja o mutație importantă către o specie pe care Palahniuk o reprezintă cu asupra de măsură.

Mai spune un personaj, la un moment dat, că „anonimatul e noua celebritate”, asta e *hot act*! În jurul acestui aforism se înfiripă o poveste de un umor nebun. Anonimatul este dorința deținatorului contemporan de putere. Anonimatul reprezintă starea de experiment corporal, de aneantizare prin deghizare, prin ignorarea regulilor societății „înalte”, prin ignorarea propriilor conturi bancare. Mă rog, nu insist, povestea se află în carte.

Îndrăzniți să deschideți cartea

Din cele trei niveluri din structura cărții, Palahniuk se putea lipsi liniștit de ramă. Rămân imprimare ca niște matrite diabolice poemele care fuzionează cu poezile de sine stătătoare. Toate amintesc

de ceva, sînt fine prelucrări sau amestecuri de legende urbane, știri de fapt divers, paradoxuri ale lumii civilizate. Când citești o poveste precum aceea în care concluzia este că, atît timp cit un oraș a fost cutremurat de un criminal în serie, rata infracțiunilor a scăzut spectaculos, știi sigur că ai mai auzit-o spusă de cel puțin zece personaje de film sau că ai citit-o în zece thriller-uri de mina a doua. Palahniuk le dă o noblețe fără egal.

Bintuiții este o apariție-eveniment prin forța lui incredibilă și printr-o traducere care merită atenția tuturor jurilor literare anul acesta, aceea a lui Rareș Moldovan.

Cînd citești astfel de cărți simt cum îmi urcă în gît nervii împotriva presei românești, pentru felul umil în care e legată de eveniment, de actualitate. Cînd apare o culegere de povestiri care te îngheață, cum procedezi? E doar o simplă carte, vor zice toți – bine, atunci îndrăzniți să o deschideți.

» **Chuck Palahniuk, *Bintuiții*, traducere din limba engleză și note de Rareș Moldovan, ediție cartonată, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2007**

O poveste precum *Exodus* e de o agresivitate atît de profundă, atît de bine calibrată – Palahniuk își aminteste cum, la una dintre lecturi, o prietenă de-a sa a intrat într-o criză de plîns și, după cîteva zile, a cerut o copie pentru a i-o arăta psihanalistului –, încît poate tulbura, măcar pentru cîteva minute, orice ordine interioară, într-un sens bun, pozitiv. Este una dintre cele mai bune proze scurte ale deceniului. Nu exagerez cu nimic. Citiți-o și, dup-aceea, scrieți-mi...

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

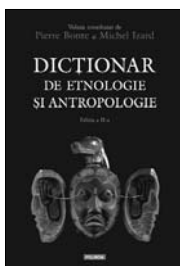
Emil BRUMARU

Rezervația naturală de îngeri

Unde-s ardeleana Nuța, electricianul Vasilescu, profesor de istorie Secrieru, Octav cel de la Sfatul Popular, eleva Milica, grațioasa cantonieră Sultănică, infirmiera Maricica, administratorul Tătaru, doctorul Balahur, magazinerul Topoliceanu, soția casierului de bilete impotent, preotul Cîrneală, tînăra epileptică Pușcașu, dentistul care făcea naveta la Fălticeni, farmacistă cu „buză-de-iepure”, contabila Tușa, Celesta Tenzi, doctorul veterinar Mihăiescu, doctorița dentistă Frango-pol, profesor de matematică Virgil Ciorăscu? „Personajele” sînt nesfîrșit de multe... Unde e preotul Roată din Gulia, la care am jucat un poker ruinător cu oniricii și o biză terminată printr-o fisurare de coastă, de nu mai puteam nici rîde, nici vorbi, nici respira profund? Unde e bătrînul Alexandru Arșinel, cel care mi-a împrumutat cîteva trilogii filosofice de-ale lui Blaga, apărute în Fundațiile Regale... de-am început și eu să pricep că lumea, de-abia atunci, poezia lui Blaga? Unde e doctorița de dinți, spunînd veșnic: „No hat!” (era ungu-roaică pe jumătate... sau întregă; niciodată nu am știut ce-i „No hat!”), jucînd biliard cu ciuperca cu ni-meni altcineva, bătîndu-ne măr în finale devastatoare, într-o fustiță verde, tunsă scurt, mică și cam trîstuită? Unde e „Crocodilul”? Unde e milițianul gras, diform, cu o față de-o ferocitate aiuritoare, neînter-venind cînd a fost legat de un stîlp de telegraf și lăsat în pielea goală păcătosul electrician Vasilescu? Unde e soția preotului Cîrneală, contabila la Liceul de 12 ani din Dolhasca, o femeie c-un corp super-b, pus în evidență de îmbrăcăminte mereu neagră, lipită fermecător de șolduri și sîni? Unde e președintele (sau secretarul?) Sfatului Popular, Bostan? Unde e consoarta doctorului de la Liteni, înaltă, fru-

moasă foc, cu o carnație ispititoare, galeșă și gelozită de soțul ei, mai scund decît ea, care de cîte ori se pilea, începea să ne explice că e „soția lui cu acte”? Unde e Felicia (clujeanca venită împreună cu inu-bliabila Tenzi), medic într-o cir-cumscripție apropiată, brunetă, lungancă, fatală, tăcută, fumînd țigară după țigară? Unde sînt Babuta și fiica ei, Babuțica? Unde – doamna Ciudin? Unde – fiica ei studentă pe vremuri la Filo? Unde – fata mor-rarului din sat, opulentă, optimistă, bazată, studentă și ea la nu știu ce, încotoșmănată cu un cojoc mișos pe dinăuntru, alb și neted ca neaua pe dinafară, împrăștiind în preajmă un soi de libertinism urban, parșiv și totodată blajin? Unde e secretarul de partid, băiat sfios în fond, un soi de flăcău cu obrăjii roșii și cu o nevastă învățătoare, cam impre-vizibilă (a vărsat o sticlă de lichior în sertarul cu cataloage și nu s-au mai putut încheia mediile!), căreia deseori îi făceau glucoză intravenos? (El, binevoitorul, m-a dus aproape cu forța la o ședință de Paza contra incendiilor, ședință ce s-a dovedit a fi crîncenă, întrucît, ajuns cu chiu cu vai, am fost dat afară din par-tid pe motiv de imorală, *imorala numindu-se Tamara!*) Unde sînt surorile Pasăre, luate zădărnice, a-mîndouă, în evidență? Unde e me-canicul de locomotivă de pe ruta Dolhasca-Fălticeni-Dolhasca, dus-în-tors, șofer pe salvarea spitalului mai apoi? Dar unde, oh, unde e profesoara de desen, Nely, cu cei mai ispititori sîni din întreg liceu? Și alții, și altele... mereu am amenin-țat că voi scrie un roman scurt, americanesc, *Lebede la Dolhasca*, declanșat de un fapt real, decupat dintr-un ziar: după ce am șters-o de la Dolhasca, un stol de lebede ră-tăcite a aterizat în lunca Siretului. Oamenii, crezînd că sînt gîște, le-au jumulit și le-au mîncat!!!

SEMNAL

Pierre Bonte, Michel Izard (coord.), *Dicționar de etnologie și antropologie*, ediție cartonată, ediția a II-a revizuită și adăugită, traducere de Smaranda Vultur, Radu Răutu (coordonatori), Diana Buglea, Mihaela Ioncica, Constantin Jinga, Cătălin Adrian Lazurcă, Ciprian Nicolae Vălcău, Hors collection, Editura Polirom, 800 de pagini, 54,95 lei

Un dicționar de antropologie de o concepție inedită, care îți oferă cititorului un „instrument cultural” captivant și indispensabil nu numai pentru a cunoaște marile nume ale disciplinei, dar și pentru a le înțelege limbajul și conceptele. O invitație deschisă la cunoașterea ființei umane, la înțelegerea cu celălalt și cu sine. Sînt incluse intrări referitoare la: noțiunile utilizate de antropologi; obiectele, domeniile de cercetare, disciplinele adiacente și metodele antropologiei; orientările cu caracter teoretic din cîmpul antropologiei, cărora le pot fi asociate curente de cercetare sau școli; istoria generală a antropologiei și dezvoltarea antropologilor naționali; principalele figuri ale istoriei antropologiei; marile regiuni ale lumii care au servit drept cadru pentru prezentarea societăților și a culturilor.

Lev Tolstoy, *Anna Karenina*, ediție cartonată, traducere și note de Emil Iordache, postfață de Sorina Bălanescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 904 pagini, 54,95 lei

„Tolstoy este cel mai mare prozator rus. Iar măreția lui se datorează calității rare de a se adapta la statura noastră, la ritmul nostru. Proza lui e ritmată de bătăile proprii noastre inimii, iar personajele sale par să se miște la fel de firesc în lumea noastră ca trecătorii care ni se perindă pe sub ferestre în timpul lecturii.” (Vladimir Nabokov) În romanul *Anna Karenina* (1873-1877), axat pe tragedia unei femei aflate sub imperul distructiv al unei pasiuni adulterine, Tolstoy divulgă ipocrizia marelui societăți, zugrăvește descompunerea modului de viață patriarhal, distruge instituția familiei. Receptării lumii de către o conștiință individuală și raționalistă scriitorul îi opune valoarea în sine a vieții, în infinitul, în nestatornicia haotică și în concretețea ei reală, manifestîndu-se drept un „criptovăzător al trupului” (termenul îi aparține lui Dmitri Merejkov).

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Cu ochii larg deschiși

După trei ani am reușit să văd, la o oră imposibilă, *Patimile lui Cristos*. Nu că n-aș fi putut să ajung până acum la filmul lui Mel Gibson; dar scandalul stîrnit de această producție, acuzele furibunde și elogiile delirante care i s-au adus au amînat o viziune calmă, așa cum mi-o doream. Mi-au rămas în memorie dintre zecile de reacții răspîndite în presa anului 2004 două intervenții, ambele aspre, datorate lui Cristian Tudor Popescu și Andrei Pleșu. În timp ce primul declara că filmul lui Gibson nu e nici antisemit, nici prosemite, ci „protimpit”, al doilea sublinia pedagogic absurditatea unei creații cinematografice care, inspirîndu-se din Biblie, este interzisă copiilor.

Îi putem reproșa lui Mel Gibson violența excesivă? Ar fi trebuit el să îndulcească hapul astfel încît filmul să poată fi urmărit cu delectare de către Andrei Pleșu și copiii sub 15 ani? E limpede că față de *Isus din Nazareth*, filmul rulat pînă la saturație al lui Zeffirelli, noua peliculă pune accentele diferit. Nu pe nimbul lui Isus, pe lumina dumnezeirii lui, pe transcendentul întruchipat și intrupat. Nu pe fiul Domnului, ci pe fiul omului: făptura de carne și sînge care trece, sub ochii noștri, prin chinurile iadului pămîntean. În pelicula lui Zeffirelli, actorul care-l juca pe Isus, Robert Powell, avea în ochi o lumină ce ieșea pentru a inunda întregul cadru. Cel din *Patimile lui Cristos*, James Caviezel, e în schimb înfășătat în două registre: unul cald, familial și familiar (scenele cu Maria și cele cu ucenicii), și altul progresiv-însăpămintător, de tortură expusă detaliat.

Am întors și eu privirea, în câteva momente ale filmului. Dar insistența regizorului pe aceste detalii crude nu mi se pare defel un semn de prostie sîngeroasă. Nici

nu cred că el a mizat pe carnea sfîșiată a lui Isus din rațiuni comerciale, cum s-au grăbit să-l acuze critici edificați asupra filmului încă înainte de a-l vedea. Răstignirea nu este invenția lui Mel Gibson, iar parcursul halucinant al Mintuitorului nu e o fabulație pe care să i-o atribuiam. Supraexpunerea ne poate oripila, dar exact acest lucru vrea să-l transmită regizorul: că există suferințe atroce, de la care întorcem ochii, dar pe care Unul dintre noi le-a îndurat. Dacă ar fi scăldat întreaga istorie într-o lumină dulce sau dacă ar fi plasat-o la o distanță convenabilă, ne-am fi imaginat, doar, patimile lui Isus. Așa, le vedem „direct”, fără nici un fel de filtru, la scara de 1/1. Abstracțiunea lasă loc concreteții. Nu spunea tot Andrei Pleșu, cu alte ocazii, că nu-i putem judeca pe cei trecuți prin închisorile comuniste cîtă vreme n-am rezistat noi înșine la proba smulgerii unghiilor? Prin această probă, extinsă diabolic pînă dincolo de capacitatea omenească de a îndura, trece Isus, trădat de luda, vînat de farisei, scuipat de evrei, lovit cumplit de romani. Și pîndit, mereu, de un memorabil Diavol ce încearcă să-l atragă de partea Răului.

Cele câteva imperfecțiuni ale filmului sînt datorate tocmai stilizării retorice în care mai cade Mel Gibson. Prea mulți dintre cei care-l lovesc pe Isus sînt creaturi hide, monștri cu față umană, estroptiați purtîndu-și defectele la vedere. Mai expresiv mi se pare personajul care-l joacă pe țilharul batjocoritor de pe Cruce. El e întreg și „normal” sub aspect fizic; ceea ce face diferența este energia lui pingăritoare, răutătea care-l irigă pînă-n ultima clipă.

Un film ce trebuie văzut cu ochii larg deschiși.

Vise cu vioara

Arareori muzicienii au și talent literar, iar Arnold Steihardt, prim violonistul cvartetului Guarneri timp de 40 de ani, este printre aceștia și te face să visezi și să trăiești cu el istoria vioarei și a *Chaconnei* de Bach. *Chaconna*, ultima mișcare a *Partitei pentru vioară solo* în re minor, este pentru Steinhart asemenea unei „catedrale impozante – impozante prin lungime, mișcătoare și înălțătoare prin spirit, aleasă, prin detalii”.

Rezumată parcă pentru a se lămuri pe el însuși, istoria vioarei pierde orice ariditate didactică, pentru a impune în câteva pagini esențialul.

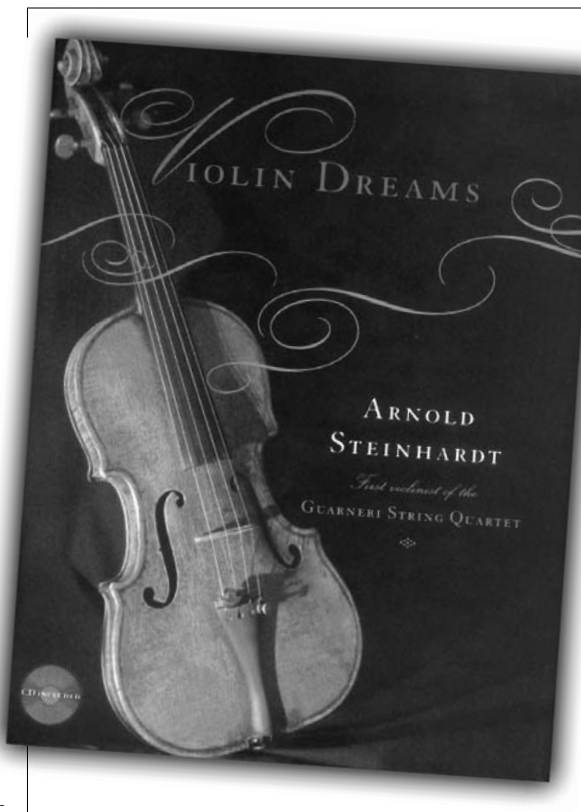
De exemplu, citind un autor de epocă, pe G.B. Doni, care în 1640 rezuma într-o frază calitățile instrumentului: „în mina unui instrumentist talentat, vioara reprezintă dulceața lăutei, suavitatea violei, majestatea harpei, forța trompetei, vivacitatea flautului, calitatea patetică a cornetului...”. Steinhart poartă pînă astăzi în cutia vioarei o colecție de fotografii, începînd cu aceea a lui Paganini, căpătata de la un alt mare violonist, Alexander Schneider, cu inscripția „Dacă vrei să fii viitorul Paganini, de ce citești ce scrie aici? Du-te și exersează!”. Îndemn similar imaginat și de la o altă fotografie, cea a lui Heifetz: „Eu, Jascha Heifetz, cu cea mai bună pregătire posibilă, un talent muzical ieșit din comun și degete de violonist magnifice, consider totuși că este de datoria mea să practic obsesiv în fiecare zi. Iar tu?”. Celor doi li se adaugă Joseph Szigeti, unul dintre violoniștii care l-au pregătit pe Steinhart, la îndemnul dirijorului George Szell. Iar Steinhart comentează: „Dacă Paganini a fost vrăjitorul, iar Heifetz stilistul fermecător, atunci Szigeti a fost poetul... Într-o lume a vioarei locuită de tot felul de virtuozii auto-făcuți, el a stat cumva deoparte, un om al cărui creier, inimă și suflet s-au împletit, ca și cum s-ar fi tras în linie directă de la compozitor”.

Cu trecerea timpului, galeria de fotografii din cutia vioarei avea să se completeze cu alte mari figuri: David Oistrach, alături de Sostakoviici și Sviatoslav Richter, Joseph Joachim împreună cu cvartetul său, Fritz Kreisler și Pablo Casals, o fotografie în fruntea orchestrei sale, cu Sacha Schneider concertmaestrul și cu tînărul Steinhart însuși la Marlboro. Paginile care urmează sînt scrise asemenea unor variațiuni pe o temă, violoniș-

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

mul, vioara și viețile lor întrepătrunse. A le povesti nu-și are sensul. Există un grad de intimitate și familiaritate cu Steinhart și visele sale, ce crește pe măsură ce îi citești cartea. Deci citeți-o!

Arnold Steinhart a fost elevul lui Peter Meremblum, la rândul său discipol al marelui pedagog Leopold Auer. A luat apoi lecții cu Toscha Seidel, reputat a fi fost elevul preferat al lui Auer, și s-a bucurat de școlarizare la celebrul *Curtis Institute of Music* din Philadelphia, al cărui director era Efreim Zimbalist, un alt discipol al lui Auer. Acolo avea să fie elevul lui Ivan Galamian, alt celebru pedagog, între ai cărui elevi strălucea Michael Rabin.

Între timp i-a ascultat direct pe mari violoniști ai vremii, deveniți, fiecare în felul lui, un model de interpretare. Una dintre întrebările ce îl frîmîta pe Steinhart merită poate amintită aici: „M-am minunat adesea de unde vine calitatea tînguitoare, aproape plîngătoare a [viorii] lui Yehudi Menuhin, pînă cînd l-am auzit pe profesorul său, violonistul ro-

mân George Enescu. Cele două înregistrări ale lor cu *Sonata pentru vioară* în re minor de Schumann revelează influența bătrînului maestru asupra tînărului Menuhin”. La fel, observă Steinhart, sunetul slab și fermecător al lui Joseph Szigeti, un sunet „unic în lume, mi s-a părut mie”, ar fi instantaneu recognoscibil în rarele înregistrări ale profesorului său ungar, Jenő Hubay.

Capitolul poate cel mai plin de miez și mai original al amintirilor lui Arnold Steinhart este cel dedicat efortului de a înțelege, pentru a o interpreta, *Chaconna* de Bach. Un alt capitol ce trebuie citit, ce nu-și are sensul de a fi rezumat; doar amintită încheierea lui, un citat din *Lao-tzu*. Realitatea unei clădiri/ Nu consistă în a coperși și pereti/ Ci în spațiul în care se trăiește!

• Arnold Steinhart, *Violin Dreams*, Houghton Mifflin Company, Boston, New York, 2006. 255 p. + CD (Bach, Violin Partita No. 2 în re min.).

Centrul
National
al Dansului

James
Coregrafia: Andreea DUTĂ, Silvia CĂLIN
Crossroads of Illusions
Coregrafia și interpretarea: Adrian STOIAN
joi 19 și vineri 20 aprilie
ora 19.30

alternativ 24+ FUI suplimentul HotNews

Scurtmetrajul *Apă*, în regia lui Constantin Popescu, îi are în distribuție pe Mihai Constantin, Ion Bechet, Andi Vasluiuan și Dragoș Bucur

Filme românești noi la noul festival Next

Prima ediție a Festivalului Internațional de Scurt și Mediu Metraj Next a fost tristă și veselă. Tristă pentru că festivalul a fost înființat în memoria lui Cristian Nemescu și a lui Andrei Toncu (inițialele numelor lor de familie sînt conținute în numele festivalului). Veselă pentru că atmosfera a fost relaxată și prietenoasă, studenții au stat pe jos la Sala Eforie a Cinematecii, comentînd în timpul filmelor, dînd SMS-uri și punînd întrebări la final, oftînd sau ovacionînd după cum le-a plăcut filmul.

Festivalul a cîștigat mult în prestigiu, avînd încă de la prima ediție un invitat de marcă, pe Walter Murch, monteur și sound-designer care a lucrat cu Francis Ford Coppola, George Lucas și Anthony Minghella și care a susținut un seminar într-o sală arhiplină. Filmele din competiție (alese de Andrei Gorzo) au fost de calitate. Presa a avut la dispoziție dosare complete. La puține festivaluri de la noi am primit tot ce am avut nevoie încă de la conferința de presă, cu citeva zile înainte de începerea „ostilităților”.

A existat și o secțiune „Festival Friends”, care a cuprins și trei filme noi semnate de prieteni ai lui Cristi Nemescu și Andrei Toncu. Aici a fost prezentat în premieră proaspătul scurtmetraj al lui Radu Jude, *Dimineața*, realizat după scenariul scris de regizor împreună cu directorul său de imagine, Andrei Butică. Un film reușit, mult mai puțin trist decît scenariul său (l-am citit, are un final emoționant,

de puține ori te emoționează un scenariu), în care un taximetrist interpretat de Andi Vasluiuan are o lungă cursă cu o clientă (Oana Ioachim), fugită de acasă (de la soț, de la iubit...). Filmul e proaspăt și bine scris, relația taximetrist-client, filmată de pe scaunul de lângă sofer, e repetat sabotată de bombetele simpatice aruncate de taximetristul Sorin, băiat din popor, dar bine intenționat, ce încearcă să-și agațe clienta care e și din alt mediu, și mai mare ca vîrstă, și mai neantrenată, se pare, pentru relații. Probabil că Radu Jude a mizat pe nepotrivirea celor doi actori, pe lipsa lor de alchimie pentru a construi un *love-story* imposibil din ziua de azi, o scurtă întâlnire cu apropiouri la Jim Jarmusch și la *Night on Earth*.

Scurtmetrajul *Apă*, decurtat lui Cristian Nemescu și Andrei Toncu

Andi Vasluiuan a fost taximetrist și în *Trafic*-ul lui Cătălin Mitulescu. Gabriel Spahiu a fost sofer pe troleibuz în *Mari-lena de la P7* și sofer pe ambulanță în *Moartea domnului Lăzărescu*. În cel mai recent film al lui Paul Negoescu – tînar cineast despre care începe să se vorbească și care are un foarte bun scurtmetraj, *Examen*, nominalizat la Premiile Gopo –, Gabriel Spahiu e tot sofer. Și tot de taxi. A ajuns și la noi clișeu taxistului ca ciob de oglindă a existenței, ca pază de-o cursă în destinele a două personaje ce se duc pe urmă care încotro. Cel mai recent film al său, *Acasă*, prezintă drumul parcurs de taximetristul interpretat de Gabriel Spahiu, de la au-

FILM

Iulia BLAGA

tocarul venit din Spania pînă la locuința clientului sosit acasă de Crăciun. De la beculțele din centru, aderarea la UE și aglomerație, discuția se leagă șnur, textul lui Paul Negoescu stringînd cam toate clișeele de limbaj din transportul cu taxiul de azi și din conversațiile omului simplu despre starea națiunii. Din păcate, există o senzație de nenatural în conversația soferului cu clientul interpretat de Marian Rălea. Din fericire, finalul ridică filmul. Familia cășunarului e prea puțin emoționată de venirea acestuia, soția îl sărută în aer, fiica scrie SMS-uri, nepotul întreabă „Ce mi-ai adus?”. Ca-n viață.

Scurtmetrajul *Apă* este, după *Apartamentul* și *Canton*, al treilea dintr-un decalog despre natura umană intenționat de Constantin Popescu. Filmul e dedicat lui Cristian Nemescu și Andrei Toncu (așa cum *Canton* era dedicat lui Cătălin Cociș), motto-ul luat din Gellu Naum („Erau începuturile moi ale cercului. Grădinile justificate...”) deschizînd și în același timp închizînd cercul unei existențe sifice. Soldații care pîndesc niște adversari ruși presupuși a umple tranșee din față sînt, de fapt, prizonierii propriei existențe și ai propriilor greșeli – ca noi toți. Povestirea *Eclipsa* a lui D.R. Popescu e doar cadrul, rama. Filmul e foarte frumos, dar în spatele detaliilor pigulite, al extremei clarități a imaginii, *Apă* e profund autoreflexiv, îmbibat de o tristețe existențială, perpetuă și fatalistă.

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

— Reiau, de unde-am întrerupt-o, istoria lui Iordache Moise. Așadar: *perpetuum-ul*, trisecțiunea, cvadratura... Cum ce trisecțiune și cvadratură, scumpă Carmen? A unghiului și, respectiv, a cercului, firește... Cum ce *perpetuum*, iubită Nora? *Perpetuum-ul mobil*...

— ...firește, zise Carmen, maimuțărindu-l gros.
— *La donna è mobile*, cum zice Verdi, zise Nora.
— Și cum zic, după el, mai toți tenorii, reformulînd, în felul lor, problema, ca fostul meu coleg principiul...
— ...lui Ar-hi-me-de, silabisiră cele două, într-un glas.
— Cu corectivul, zise Vasile Elisav, că autodidactul genial Iordache Moise nu s-a preocupat prea mult de arte. Cu o excepție, poezia. Domeniu-n care are citeva contribuții...

În ceea ce privește matematicile pure, a tipărit, pe speze proprii, un memoriu cu privire la un paradox (de ordin aritmetic), și anume: înmulțirea e, prin definiție, (mult) mai înmulțitoare, mai multiplicativă, decît e adunarea; înmulțirea cu unu, care bate, așa-zicînd, pasul pe loc, e mai puțin înmulțitoare, însă, decît adunarea cu aceeași cifră, a cărei „tactică” e ca a pionului de șah (umilă, oarecum, dar eficientă).

Cît despre înmulțirea cu zero, două vorbe: în vreme ce aceasta aneantizează orice număr, adunarea cu zero îl conservă.

(În paranteză fie spus: nu fac, aici, o pledoarie în favoarea pragmatismului pe care-l ilustrează, la limită, pedestrul pion de șah, – cel compatibil, totuși, cu actul sacrificiului de sine.)

— Pare ca acest Iordache Moise să fi speculat nu fără grație, își dădu cu prepusul Carmen Carpen.

— Dar, întrebă Nora Aron, prin ce s-a ilustrat în poezie.
— Îi datorăm, le lămuri Vasile Elisav, cu maximă seriozitate, un *Dicționar de rime interioare*... I se atribuie, în plus, de către cei mai competenți savanți ai lumii, o descoperire capitală: *Planul inclinat invers*.
— Aveți dreptate, dom profesor, zise Carmen Carpen, respectuoasă: de unde fusesem inclinată, inițial, să nu-l iau în serios pe Moise ăsta, sint inclinată, n-fine, să-l aprob.

— Ba, eu, chiar să-l simpatizez, adăugă Nora Aron.
— Eu l-am simpatizat dintotdeauna, zise Vasile Elisav. Nu semăna cu mai niciunul dintre noi. Era mai mult decît sărac, era din neam de săracani. Se îmbrăca sărăcăcios, n-avea palton, purta gumari.
— Gumari? Ce-i asta, dom profesor, se trezi Carmen Carpen din scurta-i reverie.
— Niște galoși de cauciuc, cauciuc negru și lucios, de forma unor escarpeni... Iordache Moise îi purta pe orice vreme. Inspira milă, dar și admirație, pentru că era superdotat.
— Nu cumva e unul și același, zise, animîndu-se, Nora Aron, cu cîștigătorul concursului pe teme din I.L. Caragiale?

— Așa e, confirmă Vasile Elisav. De unde, însă, știi tu, Nora, despre acest concurs rămas de pomină, e drept, numai că pretrec în urmă cu vreo douăzeci și cinci de ani?
— De la mama, zise, simplu, Nora.
— Aha, făcu Vasile, simplu, continuîndu-și, *affettuosamente* (cum ar fi spus Giuseppe Verdi), relatarea. Concurusul, radiodifuzat, consta în întrebări-capcană din opera lui Caragiale. Cine e, să zicem, Zambolica, cine e Papadopolina? Întrebări aproape puerile, cînd cineva din sală pusese întrebarea, ductînd la gură microfonul: „Ce căuta neamțul în Bulgaria?”.

La care, Iordache Moise ripostase cu promptitudine și nu fără umor:
— La întrebarea „Ce căuta neamțul în Bulgaria?”, răspund prin altă întrebare, și anume: „Ce căuta Turku în Finlanda?”

(Continuarea în numărul următor)

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE ASCULTĂ PE:

www.supliment.polirom.ro/radio.aspx

O emisiune de George Onofrei și Anca Baraboi

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Iepuraș coconaș

De vreo 20 de ani, în fiecare ajun de Crăciun și noapte de după Înviere ne întâlnim o mână de prieteni într-o casă primitoare ca un cuib. Stăm pînă spre dimineață, ne punem căciulițe roșii de Moș sau urechi de iepuri, ne facem cadouri, mîncăm și bem, dar mai ales ne veselim. Nu ne-am plictisit niciodată împreună, deși cam în aceeași formație ne petrecem și revelațiile, zilele de naștere, onomasticele, nunțile copiilor. Avem ce să ne povestim unii altora ore în șir, dar nu-i sîrbătoare fără program artistic cu surprize la care participă fiecare după puteri. La început am fost tineri cu toții și zburdălniciile ne prindeau. Apoi am început să îmbătrînim, dar pentru că nu ne dădeam seama de asta am continuat să ne prostim ca-n tinerețe, fără să ne punem problema ridicolului. Chiar dacă am fi fost caraghioși, nu ne păsa, pentru că eram numai noi între noi. S-a dovedit însă că nu cădeam în penibil, pentru că ni s-au alăturat și copiii noștri, unii la casele lor, alții încă foarte tineri, care și-au adus prietenii și prietenele să vadă cum arată un adevărat chef. Au recunoscut că știm să ne distrăm mai bine ca ei, drept pentru care ni s-au alăturat ori de cite ori s-a nimerit să fie prin preajmă. Așa se face, de pildă, că la un revelion cel mai în vîrstă dintre invitați a avut 71 de ani, iar cel mai tânăr, nici 16.

În viața civilă, jucăușii vîrstnici sînt persoane foarte serioase: cercetători, compozitori, profesori, artiști plastici, ingineri, directori de firme, juriști, medici. Între cum arată ei oficial și cum se dau în stambă cu un umor nebulă la serbările noastre nu-i nici o legătură. De la veston și cravată ori de la *deux-pièces*-uri sobre, toți sar în tre miri ce costum de cocos, de mușchetar sau de urs, de crăiasă, găină și leu (dacă tema distracției e o

fabulă sau o poveste). Fiecare trebuie să-și dea măsura cu ce poate, într-un repertoriu care, de peste 25 de ani, nu se repetă și nu seacă. Recunosc că aceste prosteli voioase au fost puse la cale de mine și de nașul meu și că noi ne-am deghizat cel mai mult. O amică psihianalistă a zis că e absolut normal, fiindcă dincolo de un fond schizoid avem probleme dramatice cu identitatea și un rest infantil nerezolvat. Am fost de acord și ne-am continuat treaba.

Așa că acum o săptămînă, masați în Urechili, le-am făcut prietenilor o surpriză ca și cum ar fi venit iepurașul pe cînd erau copii. Fiecare a primit o jucărie de tablă sau de lemn și o carte învelită în hîrtie maro, cu etichetă albă, ca pe vremuri. Iată cîteva jucării: o mașină de curse și-un avion roșu de prin 1960, patru cutii de domino și maroco, cuburi și basme-n bucățele ca-n anii '50, un băiețel și-o fetiță care se biție pe un paralelipiped, o maimuță care se cățăra pe o tijă și se dă peste cap, un yo-yo și-un motocicletă pe o jăvă ușmie de pleu, o păpușă Arădeana. Și o parte din bibliografie, de-a valma: Jules Verne, *Doi ani de vacanță*, Ed. Tineretului, 1962, Edmondo de Amicis, *Cuore*, Ed. Tin., 1957, Bălint Tibor, *Fekete Péter*, Kriterion, 1967, *Copii eroi*, Ed. Politică, 1962, M. Sizova, *Mica balerină*, Ed. Tin., 1961, Sergiu Milorian, *Misteriosul Mister Misterfield*, Ed. Tin., 1958, Dumitru Almaș, *Povestiri istorice pentru copii și școlari, șoimi ai patriei și pionieri*, Ed. Did. și Pedag., 1982, Mark Twain, *Aventurile și călătoriile lui Huckleberry Finn*, Cugetarea-Georgescu Delafras, 1942, Gellu Naum, *Cărțile cu Apolodor*, Ed. Ion Creangă, 1979. La care se adaugă un microssillon Remo Germani. Și-un „Pif” din 1964.

Există viață după fotbal?

Dilemă: te cheamă Adrian Mutu și nu știi ce să faci cu 12 milioane de euro. Ai putea, bineînțeles, să-ți mai cumperi un SUV, să-ți duci fetița la grădiniță cu limuzina sau să închiriezi vreo insulă. În sport se poartă însă tinerii antreprenori. Într-un domeniu în care contractele de publicitate aduc venituri de zeci de ori mai mari decît cele datorate performanțelor, viața de vedetă sportivă nu mai este simplă ca o cupă de șampanie. Trebuie să te preocupe de brand în timpul carierei și de afaceri după.

David Beckham este un brand pe două picioare. Figura și numele său sînt la fel de ușor de recunoscut ca sigla Coca-Cola. Cu un dribling și cu un zîmbet de pliant stomatologic vinde pe loc și Pepsi, și serviciile Vodafone, și lamele Gillette, și ciocolată japoneză. Deși câștigă impresiunantă sumă de 6,52 de milioane de euro pe sezon la Real Madrid, aceștia nu sînt decît bani de buzunar față de veniturile aduse prin contracte de publicitate în valoare de 28 de milioane de euro.

Investiție în monden

Recent, Beckham a anunțat transferul la o echipă de soccer din America – Los Angeles Galaxy, pentru suma de 250 de milioane de dolari. Dincolo de miza sportivă a transferului, comentarii sportivi au sugerat că fotbalistul englez a reprezentat mai degrabă o investiție în industria soccer-ului, un sport mult mai puțin popular ca fotbalul american. Major League Soccer, un fel de Liga 1 la fotbal a Americii, înregistrează pierderi de sute de milioane de dolari în fiecare an, din cauza entuziasmului încă scăzut. Odată cu vestea transferului la echipa din Los Angeles, știrile despre Beckham și fotbal au umplut paginile mondene ale ziarelor, investitorii în afacerea soccer sperînd ca imaginea lui Beckham să fie benefică atît pentru echipă, cît mai ales pentru industria fotbalului. România are și ea „sportiv-brand”. Mutu a fost ales drept imagine pentru firme precum Adidas și Pepsi, dar contractele sale de publicitate, evaluate la suma de 3 milioane de dolari, au avut de suferit în urma scandalului de dopaj. Gheorghe Hași a avut contracte de imagine cu Coca Cola, BMW și BRD. De asemenea, imaginea Nadiei Comăneci a fost imprumutată pentru numeroase campanii de promovare – de la laptele Doma pînă la cardurile de credit BRD și, mai nou,

pentru promovarea imaginii orașului Bacău. Gabi Szabo a mers chiar mai departe, contractînd firma Bradient pentru consultanță în domeniul construirii brandului personal. Potrivit site-ului firmei, cercetarea a relevat faptul că imaginii atleției sînt asociate termeni precum „ambitie, muncă, performanță, depășire”, fiindu-i astfel determinată „poziționarea pe piață” și creată o identitate vizuală.

Cursuri de afaceri pentru sportivi

Ce se întîmplă însă cu aceste sume imense investite în imaginea sportivilor? Cinci universități de prestigiu, în frunte cu Harvard, au creat un program de antreprenariat – deocamdată adresat jucătorilor de fotbal american – pentru a-i învăța pe sportivi cum să-și dezvolte afaceri cu banii câștigați în virful carierei. Programul, sponsorizat de Liga Americană de Fotbal, urmărește să-i pregătească pe sportivi pentru „viața după fotbal”. Fotbaliștii urmează cursuri precum strategii de marketing, analize financiare, investiții imobiliare și – foarte important după nenumărate scandaluri de

COOLTURISME

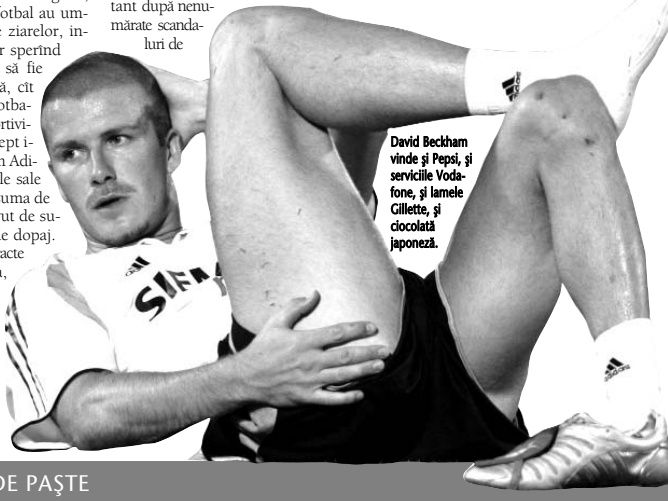
Mădălina COCEA

evaziune fiscală din lumea sportivă – cursuri legate de sisteme de impozitare. Scopul programului este acela de a-i ajuta să investească în afaceri de succes după încheierea carierei sportive.

În America, unul dintre pionierii acestui model a fost un campion de box de culoare din anii '50 – Sugar Ray Robinson. Acesta devenise om de afaceri dinainte de a se retrage din lumea boxului, deținînd un restaurant, un magazin de lenjerie intimă, un salon de frumusețe și o companie imobiliară.

În România, modelul este reprezentat, fără îndoială, de cel mai de succes sportiv-om-de-afaceri din Topul „Capital”: Ion Țiriac. Potrivit revistei „Business magazin”, acesta a reușit, cu bani obținuți din turneeuri de tenis și contracte de management cu alți sportivi, să dețină acum un pachet important de acțiuni în afaceri de un miliard de euro, din domeniul bancar, asigurări, auto, leasing, imobiliare și hipermarket. Dacă viitorul ne rezervă să ne cumpărăm mașini de la Mutu's Leasing și să le aprovizionăm de la Chivu's Oil Inc. – asta depinde doar de cît de buni afaceriști vor ști să fie și românii după terminarea carierei. De sportiv.

David Beckham vinde și Pepsi, și serviciile Vodafone, și lamele Gillette, și ciocolată japoneză.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » O FĂRÎMITURĂ DE PAȘTE

BOBO

Încet-încet, curtea bisericii se umple. Nu ne-am așezat prea bine, stăm pe marginea unei alei-arteră și toată lumea trece prin fața noastră. Răsar din toate direcțiile, de după mormintele inghesuite, cu grijă, să nu calce pe ele sau să se împiedice. Cu jumătate de oră în urmă erau mai răzleți.

Acum mai sînt

5 minute. Curtea e luminată de un neon uriaș pus în fruntea bisericii. Adi zice că ar trebui să se stingă becul și să se facă puțină liniște. Mulțimea nu prea e de acord. Zumzăie. Un grup de liceeni vădit maneliști s-au postat în fața noastră și își dispută aprins, cu gest, posesia unui număr de telefon. Cineva din dreapta spune că s-a dat. Mă ridic pe vîrfuri și văd că în fața, lîngă intrarea în biserică, se aprind luminări. Zumzetul

continuă, mai prezent ca înainte. Ajunge și la noi lumina. Eu nu vreau. Mi se pare că nu s-a întîmplat nimic. Trebuia să fie altfel. Un bătrîn girbovit, cu două ciocănele de lemn în mînă, încearcă să treacă prin mulțime tot rugînd să i se facă loc, că el trebuie să ajungă neapărat la clopot. E foarte grăbit. E pălimarul. Clopotul bate mic, neimpresionant. Apoi se aude în difuzor vocea preotului. Zice ceva, dar se tot întrerupe, parcă ar fi

pe o corabie în mijlocul furtunii. Liceenii maneliști tot nu se hotărăsc dacă unul dintre ei are numărul de telefon al celuialt. Gesticulează nervoși, mulțimea din jurul lor s-a dat un pic la o parte. De undeva din dreapta vin niște chiote de fete vesele. Preotul predică. Se roagă pentru mitropolitul Daniel. Vorbește și brusc se oprește ca să-l muștruluiască pe un copil din preajmă, spunîndu-i că dacă nu stă cuminte îl dă afară. Asta se aude

clar în difuzor. Apoi reia de unde a rămas. Ne mutăm un pic mai în dreapta, nemaiputînd suporta deznodămîntul incert al liceenilor cu privire la numărul de telefon. Cum ne așezăm, prin fața noastră trec trei rockeri beți, rîzînd în gura mare de faptul că unul dintre ei s-a împiedicat de o piatră. Din partea dreaptă, veselia fetelor chiuitoare se amplifică și umple cimitirul de voioșie. Preotul a terminat. Acum cîntă. *Hristos a înviat din morți*. Cîntă și mul-

țimea, dar mic, mic de tot, de parcă ar deranja morții. E mai mult un murmur. N-au fost niciodată la un concert cu Voltaj, se vede. Eu nu murmur. Mă joc cu fițilul de la lumină. La a treia repetare, preotul schimbă melodia. Mulțimea nu știe melodia nouă și se poticnește. Unii renunță. Gata. Preotul zice „Hristos a înviat” de trei ori și lumea răspunde. Eu nu răspund. Aplec luminărea, o aprind și murmur doar pentru mine: „Păcat”.

Wang Qingsong, *Romantique (detaliu)*, computer print, 2000

Narațiuni fotografice

Odată cu generația de artiști fotografi afirmați în anii '90, noi tipuri de practici artistice au trezit interesul publicului prin incorporarea unor narațiuni bazate pe fantezie și elemente artificiale. Pregătind subiectul de fotografiat cu meticulozitatea unui regizor de film, artiștii au creat tablouri în care, adesea, somptuosul și ficțiunea au îndepărtat imaginea fotografică de caracterul obiectiv și au apropiat-o mai mult de „look“-ul și limbajul cinema-ului.

Termenul de narațiune sugerează o poveste sau o mișcare ce are nevoie de un „progres temporal“ pentru a fi spusă. Și pentru spectator este necesară o perioadă de timp spre a analiza toate straturile semnificative ale imaginii, asemenea modulului în care „citim“ un film la cinematograful sau în fața televizorului.

Fotografiile britanicei Sarah Jones prezintă adolescente în interioare burgheze, sufocate de „presiunea“ locului. Imaginile color au multe referințe la istoria portretului în pictură, atitudinile plictisite și blazate ale personajelor amintind de portretele realiste din secolul al XIX-lea. Imaginile artificiale ale ar-

tistei australiene Tracey Moffatt, din cadrul seriei *Aventuri*, sînt prezentate în formatul unei cărți de benzi desenate. Personajele „actează“ în scenarii ce analizează critic colonialismul, rasismul și sexismul societății contemporane australiene.

Fotografii manipulate pe computer

Narațiunea poate fi mult mai ușor pusă în valoare în fotografiile manipulate pe computer. Fotograful chinez Wang Qingsong creează astfel imagini ireale, foto-

ARTE VIZUALE

Matei BEJENARU

grafii, sculpturi și picturi care au un comentariu critic ce vizează caracterul consumist al societății chineze, aflată într-o tranziție originală de la un comunism stalinist la unul de piață. „Americanizarea“ societății chineze, mai ales în zonele economice speciale din sud-estul țării, este redată cu ironie prin importarea imaginilor propagandistice comuniste din timpul lui Mao și perversitatea lor pentru a face o apologie a consumismului. Artistul reușește astfel să capteze paradoxurile și confuzia create de coabitarea unui regim politic de tip comunist cu un sistem economic capitalist.

Grupul artistic rus AES&F realizează imagini manipulate și recompose pe computer cu referințe la imagistică science-fiction, jocuri pe calculator și modă. Războiul, frumusețea, violența și moartea revin constant în imagini suprarealiste care se apropie tot mai mult de animațiile 3D.

VERBA WOLAND

Ruxandra CESERANU

Jungla lui Ernesto Sábato

Există case oarecare, normale și burgheze, și locuințe străfulgerătoare, inițiatice. Ernesto Sábato trăiește de zeci de ani de zile într-o casă în afara marelui Buenos Aires, la vreo 30 de kilometri, într-o casă care pare tăiată din jungla ori chiar o junglă. Este un edificiu învăluit în brusturi uriași și chiar într-un fel de liane, între ficuși enormi și tuya, unde pământul este teșit de conuri și ace de brad. De aceea, pământul, acolo, este moale, pufos, un soi de nisip mișcător. Casa aceasta este ascunsă exact ca un sex, ca un pubis zăvorât în spatele unei grădini sălbatice. Nu clădirea în sine îl molipsește pe privitor de ceva neștiut și insidios, ci plantele din jurul ei, acaparatoare, practicînd un fel de *hooking*, de agățament psihic ori chiar de mică teroare. Este o casă *abscondita* și *tenebroasă*, care ar putea inspira un alt prozator de felul lui don Ernesto să scrie romane terifiante despre nu doar secta orbilor, ci și a mușilor, surzilor și a oricăror altor indivizi cu un același handicap matricial și vizibil. Este o casă-păianjen, ca un cocon de vrăjitor, din care s-ar putea naște un mag înverșunat și omnipotent, care însă nu neapărat fecunditate va proroci asupra lumii noastre. Pe mine, casa lui Ernesto Sábato m-a înmînat: felul ei tainic de a se înfățișa, umorile ei de clădire bîntuită și

»Pe mine, casa lui Ernesto Sábato m-a înmînat: felul ei tainic de a se înfățișa, umorile ei de clădire bîntuită și generatoare de fantasma mi-au căzut cu tronc din prima clipă.

generatoare de fantasma mi-au căzut cu tronc din prima clipă. Dacă ar fi fost după mine, aproape că nu aș mai fi și intrat în ea, ci aș fi stat doar afară, în grădina aceea alungată pe veci din Rai și frîntă de Dumnezeu dintr-o vină doar de ea știută. Poate fi o grădină aproape magică vinovată de ceva? Poate fi ea blestemată de ceva neștiut? Nimeni nu poate să spună exact, nimeni nu poate să dea un verdict. Dar așa cum există grădini ale paradisului, există, probabil, și grădini ale infernului. Și, între ele, există, zic eu, și grădini ale purgatoriului. Intuiția mi-a spus, într-o fulgerare de secundă, că grădina din jurul casei lui Ernesto Sábato așa ceva era: o vremelnice și strategic uitată și camfluată grădină a purgatoriului, inițiatice într-o cale greu de ghicit și de străbătut. Ochii privitorului și ai adulmecătorului, doar ei ar fi putut să înțeleagă cu adevărat și să certifice.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“ și „Gazeta de Sud“. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“ și „Gazeta de Sud“.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Victor Jalbă

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Șerban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Cristi Neagoe, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu. **Carte:** Luminita Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. **Muzică:** Victor Eskenas, y,

Dumitru Ungureanu, Răzvan Tuța.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru.

Carticatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruța

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură“ este înscris în Catalogul pressei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu postal. Cîștigul din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îl aparține autorului. „Suplimentul de cultură“ utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA

ENCARTA

Luiza VASILIU

Cite ceva

Îmi propusesem să dezvolt noțiunea de enciclopedism, acceptând în rubricile mele și spațiile publicitare, apelurile umanitare, rețelele sau pozele cu criminalii căutați pe 10 continente. Dar pînă o să mă hotărâsc să scriu o coloană despre *gratin*-ul de broccoli, mai bine spun, ca să pozez în intelectuală, cite ceva despre Orfeu. Poate că ar trebui să-i alcătuiască arborele genealogic și să istorisesc povestea lui de iubire cu Euridice. Dar asta fac toate enciclopediile serioase și n-are rost să-ncerc același lucru. În schimb, transcriu (în versuri din *Metamorfozele* lui Ovidiu) îngrozitoare efecte ale acelei priviri aruncate înapoi, privire care-a împiedicat-o pe Euridice să părească Infernul: „și-ndată înapoi este trasă;/ Brațele-ntinde spre el căutîndu-i strînsoarea, să-l strîngă/ larăși în brațele ei; neferice, apucă doar boarea”. Orfeu se uită înapoi pentru că îi era „teamă/ lar să n-o piardă și dornic s-o vadă”. Asta e la Ovidiu și-n toată mitologia greacă. La Cocteau însă, povestea se schimbă. Orfeu o aduce cu el pe Euridice în lumea celor vii, dar, dacă vrea să trăiască alături de ea, trebuie să nu o privească. Situația e de-a dreptul enervantă pentru Orfeu, care n-are de gînd să-și petreacă restul vieții „cu nasu-n zid”, în timp ce Euridice e încântată că măcar soțul ei n-o să apuce să-i vadă vreedată ridurile. Bineînțeles, nu pot trăi așa mai mult de o zi. În textul „tragediei într-un act și un interval”, Orfeu o privește intenționat pe iubita lui, pentru că „trebuie să fii dur cu femeile. Trebuie să le dovedești că nu îți la ele”. Dar în scenariul filmului din 1949, tot al lui Cocteau, eroul (jucat de Jean Marais) își vede nevasta, din greșeală, în oglinda retrovizoare, în timp ce ascultă la radio știrile de la bursă. Euridice dispăre și-atî. Fără drame și păreri de rău. Tragical își găsește fundamentul în derizoriu, mutînd povestea de dragoste între nenumăratele oglinzi și interdicția de a-l vedea pe celălalt, ca o salvare de trista banalizare a privirii. Mă opresc aici cu frazele prea lungi pentru o rubrică atît de scurtă și închei cu cea mai frumoasă replică din filmul lui Cocteau: „La vie est longue à être morte” (de tradus în singurătate, citind explicațiile din dicționar de-andoaselea, privite în oglindă).

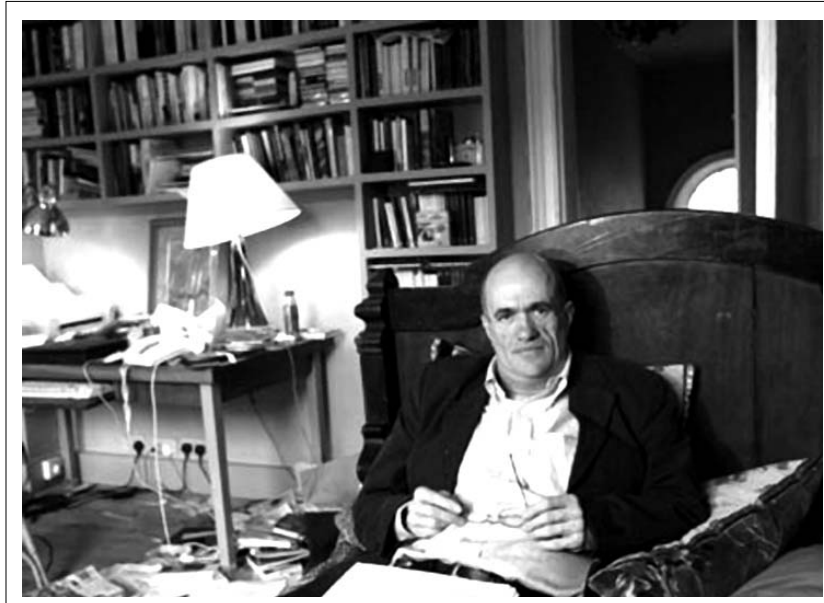
Martorul „Henry James”

David Lodge îi aducea un omagiu în *Autorul, la rampă!*. Acum, Colm Tóibín (unul dintre cei mai bine cotați scriitori irlandezi ai momentului, nominalizat la Booker Prize în 2004, activ în publicații precum „Guardian”, „Times Literary Supplement” sau „Sunday Independent”) vine cu o replică excentrică (doar în idee, rezultatul și demersul sînt cum nu se poate mai clasice) și insolentă: romanul *Maestrul* (Editura Polirom, 2007, traducere din limba engleză și note de Magda Teodorescu).

Ana-Maria Onisei

Ambele volume – al lui Lodge și, respectiv, al lui Tóibín – au ca punct de pornire același episod din viața (și opera) lui Henry James: insuccesul piesei *Guy Domville*. Decăderea de după glorie. Și, ca un pansament psihologic, introspectiv, ele urmăresc renașterea forței creatoare din spiritul secătuit de eșec.

În (parte)ficțiunea *Maestrul* (irlandezul folosește biografii și mărturiile consacrate și își asumă „condimentarea” textului cu expresii jamesiene), Henry James este „forma” în care se toarnă, pe rând, imaginatelor gânduri proprii, gândurile intermediate de ceilalți, gândurile și acțiunile celorlalți, pentru ca scriitorul să devină nu doar personaj în carne și oase, ci mai ales... om. Așadar, o perspectivă profund umană (cum era de așteptat) propune romanul lui Colm Tóibín, în care toate personajele secundare pun umărul la conturarea universului personal al slăbiciunii și forței omenești. Henry James dezbracă hainele gloriificării și devine un autor

© Foto: Derek Spier / „New York Times”

vulnerabil care socializează forțat, cu timiditate și scepticism, care își ascunde rușinat obrazul în plină dezbatere literară, care tinjește după solitudine ca unică formă de protecție și își dorește din răspuneri o revenire în forță.

Personaj și spectator al propriei vieți

Cu mîntea schimonosită de frămîntări asupra propriei existențe creatoare, Henry James e astfel personaj și spectator al propriei vieți. Se lăfăie în postura unui martor subiectiv, căruia nu-i scapă misterul, taina, secretul microuniversului, asemenea personajelor zămislite din fantezia sa. Fiecare as-

pect, social, exterior ori meditativ, interior se transformă în prilej de analiză diafană, avînd ca rezultat întrebări retorice abia ivite și pilde insinua(n)te. Din experiența eșecului, se deschid în permanență noi receptori, iar personajul acumulează, memorează și captează totul cu cea mai rafinată sete de cunoaștere. În această continuitate graduală stă farmecul romanului *Maestrul*. Și în perseverență: Tóibín ține în frîu construcția, creînd „atmosfera” introspectivă pas cu pas, prin acumulare. Cu toate acestea, trebuie să recunoșc, deși clasic-reușit, într-un fel ingenios de cumpătat, romanului îi lipsește „vîna”, exaltarea aceea „greșită” care face să-ți tresalte stomacul atunci cînd citești...

» „După eșecul piesei *Guy Domville*, în el se dădea o luptă între voința de a lucra și sentimentul că a fost înfrînt și s-a făcut de rîs. (...) În piesa lui Oscar Wilde era o replică reușită, care-i plăcuse și care formula exact întrebarea: oare tristețea londonezilor e cauza ceții sau ceața e cauza tristeții lor?”, (Colm Tóibín, *Maestrul*)

Învierea

Am fost și eu, ca tot omul, la Înviere. Multîme. Puhoi. Dumnezeu mă ierte, dar am avut impresia că cei mai mulți au venit ca la votare. Pus ștampila, pozat ca japonezul, bifat activitate creștinească, plecat acasă să răzbum postul. Zic și eu o părere, nu m-apuc să judec lumea.

Așteptînd să iau lumină, mă gîndeam ce frumos e. Era vorba de acel „frumos” măsurat în numărul oamenilor care au fost prezenți. Nu știu cum o fi la alții, dar la noi orice eveniment e considerat „frumos”, dacă adună popor. „Cum a fost la nuntă?” „Foarte fru-

mos. Au venit peste 50 de perechi de oameni!” „Cum a ieșit lansarea cărții tale?” „Super frumos! A fost sala plină.” Mi-o amintesc pe bunică-mea care se întorcea impresionată de pe la vreo înmormîntare: „Tare frumos a mai fost! Au venit la oameni de nici nu-i încăpea drumul”. Ei, pof-tim, cum poți avea o înmormîntare frumoasă...

Deci era frumos la Înviere. O mare de oameni, cu luminări în mină, zumzăind: „Iisus a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcînd”. Apoi un gînd rău mi-a venit în mîntă – și-o fi băgat cineva coada?! –, că Iisus a pierdut la votul mulțimii, al publicului, în fața lui Baraba.

Iar îmi dau cu părerea neîntrebat: cei mai mulți consideră că maxima minune, promisiunea supremă pentru un creștin este Înviere. Mie nu mi se pare așa: Iisus a întîlnit în drumurile sale orbi, schilozii, îndrăciții, curve și cerșetori. Îi iubea din tot sufletul său de om pe cei săraci în duh, pe cei ce plîng, pe cei blînzi, pe cei milostivi, pe cei cu inima curată, pe cei împăciuitori, pe cei prigoniți. A simțit toate chinurile ființei și, prin iubire, a vrut să le pună capăt. Oriciți orbi a vindecat, lumea a rămas plină de orbi. Oriciți diavoli a scos din sufletul de smoolă al oamenilor, aceștia își găsesc loc în altă

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

parte. Oriciți pești a înmulțit, lumea e în continuă plină de guri flămînde. Oamenilor nu le e de-ajuns să fie iubiți și să se iubească unul pe celălalt. Ei doresc mai mulți pești, mai mult vin, mai multe minuni care să-i uimească. Iar mie asta mi se pare miracolul suprem la care sîntem chemați de Iisus să luăm parte: iubiți-vă, fraților, aici și acum, că viața-i grea. E cumva cinic să ceri pentru asta răsplătă reinvierii, într-o lume de apoi.

Vă spun sincer, nu-i înțeleg pe cei care vor să reinvie. De exemplu, de ce și-ar dori să reinvie bunică-mea, săraca? Practic, în viața sa de toate zilele nu s-a înțeles aproape cu nimeni, dar, tot practic, în felul ei, i-a iubit pe toți cei din jur. Și-a trăit – și am trăit alături de ea – o parte din minunea de a fi viu. Odată reinviați în lumea de apoi, nu cred că ne-am mai putea regăsi vreedată rostul pe care l-am avut pe lumea asta. Să reinvii. Ca să ce?

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 123